

BIJEENKOMSTEN

op donderdag 23 februari 1961 te 8.00 uur n.m. in het gebouw van de

Luchtmacht Staf, 1e v. d. Boschstraat te 's-Gravenhage

op donderdag 2 maart 1961 te 8.00 n.m. in de Marine Club

te Den Helder

op woensdag 8 maart 1961 te 8.00 n.m. in het Officiershotel van de

Oranje-kazerne te Schaarsbergen

Voordracht gehouden voor de Vereniging ter beoefening

van de Krijgswetenschap

door

Dr. M. W. J. M. BROEKMEYER,

Kolonel Koninklijke Luchtmacht

over

HET STRATEGISCH-ECONOMISCH ASPECT VAN DE MACHTSVERHOUDING TUSSEN OOST EN WEST

BIJEENKOMST TE 's-GRAVENHAGE

Voorzitter: Z.E. Luitenant-Generaal o.n.a. J. H. Couzy

De Voorzitter:

Mijne heren, ik heet u hier vanavond van harte welkom. Daar er geen huis-houdelijke punten zijn voor behandeling, mag ik meteen het woord geven aan de inleider van hedenavond.

Kolonel Broekmeyer:

Mijnheer de voorzitter, in de loop van de geschiedenis valt een steeds toenemende invloed van de economische factoren op de oorlogvoering te bespeuren. In vroeger jaren kon men de wapens voor de krijg zelf vervaardigen. Toen die wapens iets meer technische kennis en vaardigheid voor de produktie ervan gingen eisen, kreeg men de wapensmeden en sommige landen verwierven een bijzondere faam door de kwaliteit van de door hen gefabriceerde wapens. De invoering van het vuurwapen, het geweer en het kanon dwong tot het terugvallen op produktie-centra, die in staat waren door hun technische uitrusting, die gecompliceerder en meer precisie vereisende wapens te maken. Dat is dan het moment, waarop men voor de uitrusting van de strijdkrachten afhankelijk begint te worden van het civiele produktie-apparaat. Aanvankelijk was de behoefte aan wapens relatief gering. Zo werd omstreeks

het jaar 1700 slechts 8 % van de militaire uitgaven gebruikt voor de materiële uitrusting. In 1800, 1870 en 1900 bedroegen deze percentages gemiddeld voor de grote mogendheden respectievelijk 13, 16 en 18 %. Toen kregen wij de periode van de massalegers en dat betekende een enorme stijging in de behoefte aan materieel en wapens, terwijl gedurende de oorlog het verbruik van wapens, munitie en overig materieel een ongekennde vorm aannam. In de oorlog 1914/18 steeg het percentage van de defensiebegroting bestemd voor materiële uitgaven tot 60 %, in de Tweede Wereldoorlog klom dat verder op tot 68 %. Nu in 1960/61 zien wij dat percentage nog verder stijgen en wel tot 78 %. Met andere woorden: de materiële uitgaven worden gestadig groter en de personele uitgaven worden relatief steeds lager. Uiteraard zijn de hier weergegeven percentages gemiddelden en kunnen zij van land tot land hiervan afwijken, doch voor de grote mogendheden geven zij wel ongeveer de juiste verhouding weer.

Het is duidelijk, dat men voor de materiële uitrusting van de strijdkrachten, thans geheel afhankelijk is geworden van de industrie en van alle andere economische potenties van het land. Zo omstreeks het jaar 1870 huldigde men de opvatting, dat men een oorlog moest winnen, wanneer men meer mannen onder de wapenen kon brengen dan de vijand en men over een grotere goudvoorraad beschikte. De beide Wereldoorlogen, ja ook al de oorlog van 1870 tussen Duitsland en Frankrijk, lieten zien, dat men duizenden verschillende artikelen nodig had en de behoefte aan bepaalde soorten cijfers te zien gaf, welke in de miljoenen liepen.

De consequentie van deze ontwikkeling is, dat men op een steeds groter schaal afhankelijk wordt van het economische potentieel van het land. Het is de Italiaanse generaal Giulio Douhet, die als eerste dat economische potentieel als een zeer belangrijk doel aanwijst. Hij gaat zelfs zo ver, dat hij dat economische potentieel als het enige en het belangrijkste militaire doel ziet. Daarom wil hij bij de opbouw van de krijgsmacht het zwaartepunt geheel en al leggen bij de offensieve strategische luchtmacht. Alhoewel het economische potentieel sinds 1919 uit het oogpunt van de algemene oorlogvoering nog meer in betekenis is toegenomen, realiseert men zich thans heel goed, dat er naast dat economische potentieel nog heel wat objecten zijn, die in tijd van oorlog ook moeten worden aangevallen.

De uitrusting en materiële instandhouding van de krijgsmacht in vreedstijd heeft tot gevolg, dat men doorlopend een belangrijk percentage van het economische potentieel van een land moet laten werken voor die krijgsmacht. Indien men in eigen land niet al het benodigde kan vervaardigen, zal men dat elders moeten bestellen. Hieruit spruit voort, dat de meeste landen voor hun militaire uitrusting afhankelijk worden van andere landen, doch het betekent ook, dat men in oorlogstijd voor de aanvulling van de materiële verliezen ook van die landen afhankelijk is. Afgezien van politieke factoren is men dus al door economische factoren gedwongen tot samenwerking en bundeling. De N.A.V.O. is daarvan een sprekend voorbeeld, alhoewel het noodzakelijk zal blijken om tot een veel verder gaande economische samenwerking te geraken. Bondgenootschappen zijn dus nodig voor de veiligstelling van de voorziening in de materiële behoeften en wel in het bijzonder voor de tijd van oorlog.

Wanneer wij nu zien, dat de Verenigde Staten van Amerika ongeveer 78 %

van hun budget uitgeven voor de materiële behoeften van de krijgsmacht en dat defensiebudget een flink percentage uitmaakt van de totale staatsuitgaven (10,7%), dan krijgen we toch wel een idee van de belangrijkheid van de economie voor de oorlogsvoorbereiding. In oorlogstijd zal het percentage van het economische potentieel, dat voor de oorlogvoering wordt ingezet, nog veel hoger liggen.

De uitrusting van de krijgsmacht in vreedstijd is in kwantitatieve en kwalitatieve zin afhankelijk van het economische potentieel. Alhoewel men algemeen sprekende over de machtsbalans geneigd is te denken in de zin van de wederzijdse militaire krachtsverhoudingen, is de betekenis van het economische aspect zo groot, dat daarvoor bijzondere aandacht is geboden.

Ik zou willen stellen, dat de strategisch-economische positie van een land of bondgenootschap een grote rol speelt in de machtsverhoudingen in de wereld. De economie is een dominerende factor geworden in alle internationale en militaire aangelegenheden.

Ik heb hier de terminologie „strategische economie” ingevoerd en dat maakt een nadere verklaring nodig. De definitie van strategie, welke ik het juiste acht is: „Strategie is de wetenschap, die leert hoe men de politieke en economische middelen van de Staat of het Bondgenootschap moet benutten voor het garanderen van het zelfbeschikkingsrecht in geestelijke en materiële zin van het volk en/of de Staat, c.q. Bondgenootschap.”

Een deel van het nationale c.q. bondgenootschappelijke potentieel zal worden benut voor de voorziening in onze dagelijkse behoeften, doch een ander deel zal worden aangewend voor de uitrusting van de krijgsmacht. In oorlogstijd zien wij dan een verschuiving en wel in die zin, dat een groter deel van het economisch potentieel werkt voor de krijgsmacht. Het deel van het economisch potentieel, dat voor militaire doeleinden is ingezet, kunnen wij dan het predikaat „strategisch” geven. Het gaat echter niet alleen om onze binnenlandse economische activiteit, doch met het oog op onze existentie zullen wij ook grote aandacht moeten wijden aan economische factoren, welke buiten de grenzen liggen, doch van invloed zijn op onze economie of op die van de toekomstige vijand. In het begrip „strategische economie” vatten wij dat totale complex van economische factoren, samenhangende met onze vrijheid en defensie — defensie in zeer ruime zin — samen. Het omvat derhalve zowel het eigen economische potentieel als onze buitenlandse economische politiek voor zover die van invloed is op de defensie. Beide terreinen zullen we nu eerst nader gaan bezien, alvorens wij kunnen ingaan op de economische verhouding tussen Oost en West.

Het strategisch-economische potentieel bevat diverse elementen, waarvan de belangrijkste zijn:

- a. grondstoffen;
- b. arbeidspotentieel;
- c. industrieel en agrarisch potentieel;
- d. verkeerswezen;
- e. research;
- f. nationaal inkomen.

Voor alle vormen van produktie heeft men grondstoffen nodig, doch de snelle technologische evolutie heeft er toe geleid, dat wij thans behalve de

algemeen bekende grondstoffen ook materialen zijn gaan gebruiken, die zeer schaars zijn en in vele gevallen slechts op enkele plaatsen van de wereld worden gevonden. De twee grootmachten Amerika en Rusland zijn voor een aantal belangrijke strategische grondstoffen afhankelijk van de leveranties van andere landen. In oorlogstijd zal het dan dikwijls moeilijk kunnen zijn om die grondstoffen nog te verwerven. Voorraadvorming in vreedstijd is dan de enige oplossing, doch zelfs dan kunnen politieke factoren moeilijkheden geven. De enige uitweg — doch niet altijd mogelijke — is het fabriceren van surrogaten. Als voorbeeld moge ik noemen de kunstrubber.

De grondstoffen liggen willekeurig verspreid over de aarde. De meest bekende en gebruikte grondstoffen zoals ijzererts, petroleum, steenkolen, enz. zijn weinig schaars en komen in de bodem van vele landen voor. Er zijn echter een aantal zeer schaarse grondstoffen en vele daarvan worden uitsluitend gevonden in de bodem van thans zelfstandig geworden onderontwikkelde gebieden. De geringe politieke stabiliteit van de meeste van deze gebieden, de achteruitgang in de winning en in de kwaliteit (als gevolg van het weggagen van de blanken met hun terzake technische kennis), brengen de toevloed van strategische grondstoffen in gevaar. Dat betekent dus ook dat de productie van vliegtuigen, wapens en ander militair materieel kan worden bemoeilijkt. Aangezien men uit het oogpunt van de militaire machtsbalans zal streven naar een evenwicht in kwantitatief en kwalitatief opzicht van de militaire uitrusting, dient aan de grondstoffenverwerving dan ook alle aandacht te worden besteed.

De betekenis van het arbeidspotentieel spreekt voor zich zelf. Wel zou ik willen wijzen op de waarde van de geschooldheid, die voor een deel steunt op het peil van het genoten onderwijs. Zo speelt de lage algemene ontwikkeling van het Turkse volk een belangrijke rol, niet alleen voor de productie, doch ook voor de krijgsmacht, omdat men gedwongen is tot vergaande specialisatie en uitgebreider organisaties; immers zelf in onze ogen eenvoudige taken moet men gaan splitsen, opdat de analfabeet of zeer gering onderwijs genoten hebbende Turk toch kan worden gebruikt. In ditzelfde licht valt het te begrijpen, dat de Sovjet-Unie alles op alles zet om het onderwijs zowel in de breedte als in de diepte te verbeteren.

Het uitgebreide assortiment van wapensystemen en uitrustingsstukken kan thans vrijwel alleen nog door de grote mogendheden, die over een groot en zeer gedifferentieerd productie-apparaat beschikken, worden geleverd. De technologische vooruitgang heeft niet alleen geleid tot een vergaande specialisatie, doch de productie ook zeer gecompliceerd gemaakt, hetgeen betekent een zeer grote investering in kapitaalgoederen. Alleen de mogelijkheid tot massaproductie kan de hoge prijs van de investeringen in kapitaalgoederen doen uitsmeren over een groot aantal, waardoor de kostprijs van elk lager wordt. De uitrusting van een moderne krijgsmacht vereist de beschikking over allerhande soorten industrieën, zoals staalfabrieken, chemische, elektronische en luchtvaartbedrijven, enz. Aangezien de militaire opdrachten in de regel nogal onderhevig zijn aan fluctuaties, zowel in tijd als in omvang, zullen de betrokken bedrijven er naar moeten streven om ook voor de civiele markt te werken. Uit een en ander volgt, dat het voor de meeste industrieën in de kleine landen een groot risico betekent om voor een groot deel afhankelijk te zijn van de nationale militaire opdrachten. Niet alleen zal de kostprijs

veelal te hoog worden, doch de ontwikkelingskosten zullen ook te hoge investeringen vergen om de modernste procédés te kunnen toepassen.

Het industriële potentieel, hetwelk dus een gewichtige rol speelt bij de uitrusting van de krijgsmacht en indirect aldus invloed heeft op de machtsbalans, doch ook beslissend is in tijd van oorlog, zal in deze moderne tijd andermaal dwingen tot internationale samenwerking. Het zal u allen bekend zijn, dat men thans pooft in de N.A.V.O. te komen tot een zekere vorm van integratie bij de produktie. Helaas spelen diverse factoren hierbij nog een negatieve rol en in dit verband moeten we dan denken aan het nationale sentiment, de geringe bereidheid om de modernste wapens ter beschikking van bondgenoten te stellen, het geven van voorkeur aan het eigen produkt, enz.

Het agrarisch potentieel zal over het algemeen alleen in tijd van oorlog een rol van betekenis spelen, omdat het dan beslissend is voor het al of niet zelf kunnen voorzien in de voeding van de eigen bevolking.

Het verkeerswezen is bepalend voor de economische groei. We moeten in dit verband denken aan de aanvoer van grondstoffen, het vervoer van half-fabrikaten, de handel, enz. Een goed verkeerswezen zal in oorlogstijd de logistieke verzorging ten goede komen en hoe uitgebreider het verkeersnet, des te minder zal de kwetsbaarheid zijn.

De research is de peiler, waarop ons bestaan is gegrondvest en zeker wanneer wij deze zien als de bron voor elke vernieuwing en perfectionering. Nieuwe wapensystemen kunnen alleen worden ontwikkeld, wanneer de basic research en de applied research de kennis hebben geleverd, op grond waarvan men de praktische toepassing kan ontwikkelen. Zo is het nucleaire wapen ontstaan als gevolg van de ontdekking van de mogelijkheid van atoomsplitsing. De kosten van de research en de vorming van een wetenschappelijke staf, alsmede de inrichting van laboratoria, zijn zeer hoog. Het is moeilijk om een scheiding te maken tussen research voor militaire en voor civiele doeleinden. Daar in de militaire krachtsverhoudingen niet alleen de kwantiteit, doch veel meer nog de kwaliteit van overwegend belang is, zal men op strategisch-economische gronden alle aandacht aan de research dienen te besteden.

Nog een enkel woord over het nationaal inkomen, voor zover dit van belang is voor de machtsverhoudingen. Hoe hoger het nationaal inkomen, des te groter is de welvaart. Bij een hoog nationaal inkomen per capita is het mogelijk door middel van de belastingen een hoger bedrag voor de defensie uit te trekken. De Verenigde Staten hebben een nationaal inkomen, hetwelk belangrijk hoger is dan dat van de Sovjet-Unie, alhoewel Amerika toch minder inwoners telt. In de praktijk zien wij echter, dat hoge welvaart en bereidheid om geld voor defensie uit te geven, meestal niet samengaan. Welvaart voert gauw tot een zekere zorgeloosheid. Het Romeinse keizerrijk is een voorbeeld daarvan. Nadat men na harde strijd een hoge graad van welvaart had bereikt, verkoos men „brood en spelen” boven de instandhouding van de strijdkrachten. Minder ontwikkelde landen kregen toen de kans om op de rijkdom van de Romeinen beslag te leggen.

Bij een vergelijking van nationale inkomens moet men echter wel voorzichtig zijn met het trekken van conclusies. Niet alleen kan de aangenomen wisselkoers een verkeerd beeld geven, doch ook de in het betrokken geld-middel verdisconteerde koopkracht kan verschillend zijn.

Daarnaast spelen geheel andere factoren een rol. Om daarvan een voor-

beeld te geven, moge het volgende dienen. Een Amerikaanse soldaat kost voor zijn huisvesting, voeding, kleding en overige verzorging \$ 3.515 per jaar; een Franse soldaat \$ 1.440; een Griekse soldaat \$ 424; een Nationaal Chinese soldaat \$ 147; een Russische soldaat kost naar schatting ongeveer \$ 300. Uit de voorbeelden blijkt hoe ver de kosten in de verschillende landen uiteen kunnen liggen. Dit geldt evenzo voor de produktiekosten van allerhande militaire goederen. Niet alleen de arbeidskosten veroorzaken verschillen, doch evenzeer de omvang van de produktie, de prijzen van de grondstoffen, de gebruikte produktie-methoden, en dergelijke.

Het is daarom onmogelijk om op grond van de nationale inkomens gevolgtrekkingen te maken ten aanzien van de mate van defensie-inspanning.

Ik heb u — werkelijk in ijtempo — iets verteld over de strategische economie, doch hopelijk genoeg om thans een beeld te kunnen gaan vormen over het strategisch-economisch aspect van de machtsverhouding tussen Oost en West. Alvorens daartoe evenwel over te gaan, is het nodig eerst zuiver vast te stellen voor welke fase van de internationale verhoudingen wij ons interesseren of met andere woorden, wanneer die machtsverhouding eigenlijk een beslissende betekenis heeft.

Onder oorlog verstaat men de strijd met wapengeweld tussen volkeren of volksgroepen. Naar mijn mening is de definitie van oorlog onaanvaardbaar. Ons menselijk bestaan is een doorlopende strijd en in wezen is het bestaan van een volk ook niet anders dan een voortdurende strijd. Zoals ik reeds naar voren bracht, zijn de rijkdommen van onze aarde in beperkte mate aanwezig en niet ieder land kan geheel zelf voorzien in zijn behoeften. Hoe verder de technologische ontwikkeling voortschrijdt en hoe meer wij industrialiseren, des te belangrijker wordt de verwerving van grondstoffen en de verovering van afzetgebieden. In dit opzicht zal er dus een toenemende competitie zijn tussen de landen, welke in het algemeen een vreedzaam karakter zal dragen, tenzij zeer vitale belangen in het gedrang komen. Echter, wanneer het gaat om de machtsverhoudingen in de wereld en wij hebben gezien hoe de strategisch-economische factoren al in volle vreedstijd een rol spelen bij die machtsverhouding, dan zal de competitie een veel feller karakter krijgen, omdat het dan immers gaat om het „to be or not to be”. In volle vreedstijd vindt dus een felle competitie plaats en nu dan speciaal tussen Oost en West, ten einde door een zo krachtig mogelijk strategisch-economische positie de krijgsmacht te voorzien van de benodigde middelen. Daarbij speelt de kwantiteit een rol, doch bovenal de kwaliteit. Wanneer wij nu zien, dat de U.S.S.R. nog altijd streeft naar wereldoverheersing, is het toch wel heel moeilijk om nog te spreken over „vrede”. Vervolgens de terminologie van „koude oorlog”. Volgens het woordenboek is „koude oorlog” de toestand van spanning en strijd tussen staten zonder wapengeweld. Men hoort in de pers en bij het politieke debat spreken over het beëindigen van de koude oorlog en in dit verband denkt men dan bijv. aan de Berlijnse kwestie, inmenging in moeilijkheden in Laos en Kongo.

Maar al zou de Sovjet-Unie zich niet openlijk mengen in al deze problemen, dan blijft onveranderd het streven naar wereldoverheersing en de strijd in het strategisch-economische vlak. Ik wil hiermede slechts aantonen dat, zodra er controversen bestaan tussen staten of groeperingen van staten, er nooit sprake is van „vrede” en het dus „koude oorlog” is vanaf het begin van de contro-

verse, onverschillig of die gebaseerd is op levensbeschouwing dan wel politieke of economische gronden. De gehele gedachte van einde van „koude oorlog” in een conflict-situatie tussen Oost en West is een hersenschim. Vrede zal tussen landen alleen dan bestaan, wanneer er uitsluitend sprake is van vreedzame competitie op de civiele markt én er geen enkele controversie bestaat.

Kon men dus vroeger zeggen, dat de oorlog begon, wanneer het eerste schot werd gelost, thans wordt de oorlog in al zijn hevigheid al gevoerd in het economische vlak en direct vanaf het moment, waarop twee partijen tegenover elkaar komen te staan door hun verschillend gerichte doelstelling.

Door de invoering van de kernwapens zijn de risico's voor een agressor groter geworden, hetgeen dwingt tot het verzuakken en ondermijnen van de tegenstander in het psychologische, politieke en borenal economische vlak ter bereiking van het gestelde doel.

In de machtsverhouding tussen Oost en West zien wij dan ook op het ogenblik, dank zij een zeker evenwicht in de zuiver militaire middelen (de balance of terror), alle aandacht besteden aan de economische oorlogvoering „in vreedstijd” of in de „koude oorlog” al naar men het wil bezien.

Ik zal verder niet ingaan op zuiver politieke of psychologische aspecten, doch mij geheel bepalen tot de economische facetten.

Reeds in 1931 verklaarde Stalin, dat minstens binnen 10 jaar de economische achterstand t.o.v. de vergevorderde kapitalistische landen moest worden ingehaald. U zult zich herinneren, dat het vorig jaar door Chroestsjew in Amerika werd gezegd, dat Rusland aan het einde van het 7-jarenplan op verschillende terreinen de Verenigde Staten in productiecijfers zou slaan. Aan dit streven om Amerika in productiecijfers te evenaren of liever nog te overtreffen ligt de gedachte ten grondslag, dat dan de strategisch-economische positie van de Sovjet-Unie zo sterk is geworden, dat de machtsbalans de neiging krijgt om naar Sovjet-zijde door te slaan en tevens het moment nadert, waarop — als gevolg daarvan — ook de militaire macht kwantitatief en kwalitatief zo groot is geworden, dat militaire agressie vruchten zou kunnen afwerpen. In die gedachtengang gaat men er ook van uit, dat de kapitalistische landen door deze economische strijd zodanig zouden worden verzwakt, dat het militaire potentieel niet meer up to date en op peil zou kunnen worden gehouden.

Wij worden dus geconfronteerd met een strategisch-economische oorlog tussen Oost en West. Het is daarom nuttig en noodzakelijk om reeds thans te bestuderen, hoe de situatie is, hoe die zich zal ontwikkelen, wat de mogelijkheden van de Sovjet-Unie zijn en ten slotte wat wij zelve zullen hebben te doen om het bestaan en de vrijheid te verzekeren.

Laten wij eerst nagaan, wat Rusland thans presteert en wat de mogelijkheden voor de toekomst zijn. We weten dan ook beter welke waarde wij mochten hechten aan de woorden van Chroestsjew; of het bluff en grootspraak is dan wel de aankondiging van een realiteit, van een potentieel gevaar.

Professor Rostow heeft in zijn boek „The stages of Economic Growth” een onderscheid gemaakt in de fasen van ontwikkeling van gemeenschappen. Hij onderscheidt:

a. The traditional society. Dit is de eenvoudige maatschappij welke is voort-

gekomen uit de oer- of primitieve gemeenschap en zich kenmerkt door beperkte produktiemogelijkheden.

- b. The preconditions for take-off. De vorming van een effectieve gecentraliseerde nationale staat, koloniserend en met nog beperkte middelen en mogelijkheden, werkende aan economische vooruitgang.
- c. The take-off. Technologische vooruitgang, waarbij de industrieën zich snel uitbreiden en winsten voor een groot deel worden geïnvesteerd. Er ontstaat een nieuwe groep, nl. die van ondernemers en ongebruikte natuurlijke hulpbronnen en produktie-methoden worden benut.
- d. The drive to maturity. Uitbreiding van de moderne technologie over het gehele front van de economische activiteit en toepassing op brede schaal van gecompliceerde doch kostenbesparende produktiemethoden.
- e. The age of high-mass-consumption. Dit is de fase waarin de massa-consumptie mogelijk is geworden als gevolg van de massa-produktie en de perfectionering van handel en distributie-systeem.
Ik zou hieraan nog een fase willen toevoegen en wel
- f. De fase van de verbreding en verdieping van de algemene welvaart.

Wat hierop volgt is de grote vraag. Zal het zijn verval door zelfgenoegzaamheid, verzwakking van de weerstandskracht en ondernemingsgeest door een te ver gaande bevediging van alle behoeften en verwaarlozing van de beveiliging van de welvaart, waardoor wij een gemakkelijke prooi worden. Een herhaling van de ondergang van het Romeinse rijk?

Deze beschouwing van de groeifase van de gemeenschappen is een economische appreciatie, doch de politieke, sociale en culturele groei is daarin niet verdisconteerd — behoeft daarmee ook niet parallel te lopen — doch zal veelal wel een zekere mate van gelijkenis vertonen. Dat is ook begrijpelijk, omdat immers economische veranderingen niet zullen nalaten invloed op de politieke, sociale en culturele factoren uit te oefenen.

In het licht van deze groei-fasen-idee bevonden de Verenigde Staten van Amerika, evenals Engeland, Frankrijk en Duitsland zich in het tijdvak van 1920—'50 in de fase van massa-consumptie. De Sovjet-Unie bevindt zich eerst nu met zijn 7-jarenplan in het begin van die fase. Landen als de Chinese Volksrepubliek en India bevinden zich nog in de „take-off fase”, terwijl de onderontwikkelde gebieden — dank zij de restanten van het koloniale bewind, maar met alle consequenties daarvan — plotseling zijn geplaatst in de „pre conditions for take-off-fase”, alhoewel de staatkundige structuur en stabiliteit, alsmede het gemiddelde peil van algemene ontwikkeling daar nog sterk bij achter is gebleven.

Het bewijs van de achterstand in de groei-fase van de Sovjet-Unie blijkt uit het feit, dat men daar nog allerminst toe is aan de massa-consumptie. Tegenover de 1 miljoen auto's in de Sovjet-Unie bezit Amerika er in 1959 al 59 miljoen. Voor telefoon-aansluitingen is die verhouding 4 miljoen tegenover 67 miljoen. De spoorweglengte in de U.S.S.R. is 76.000 mijl tegenover 230.000 mijl in de U.S.A. en de lengte van het wegennet resp. 147.000 mijl en 2.364.000 mijl.

Bezien wij nu niet de aanwezigheid, doch de jaarproduktie, dan is die voor auto's 129.500, een niveau dat Amerika al in 1910 bereikte. De produktie van bussen en trucks, nl. 370.500 vertoont een achterstand van 36 jaar met

Amerika. De staalproductie van 1959 in de U.S.S.R. — zijnde 66 miljoen ton — werd in de V.S. al in 1940 bereikt.

Uit deze cijfers zou men gemakkelijk tot de conclusie komen dat de Sovjet-Unie wel heel erg bij de Verenigde Staten ten achter ligt, doch evenzo — zij het iets minder groot — bij West-Europa. Men is dus geneigd om de uitlating van Chroestsjew te kwalificeren als enorme bluf. In de pers zien wij voorbeelden als ik hier heb gegeven gepubliceerd, waaraan men dan de opvatting ontleent, dat wij voor de Sovjet-Unie niet zo bevreesd behoeven te zijn, gezien die achterstand. Dergelijke voorlichting is levensgevaarlijk.

Inderdaad zijn er nog vele tekenen van onvolwassenheid in de Russische economie aan te wijzen. Zo zijn er in de Sovjet-Unie bij een lagere produktie dan in de U.S.A. 52 miljoen mensen werkzaam in de landbouw, tegen slechts 5,8 miljoen in Amerika. De mechanisatie van de landbouw is in de U.S.S.R. nog niet ver doorgevoerd, terwijl ook de efficiency er nog verre te zoeken is. In de industrie in beide landen zijn resp. 54 en 64 miljoen mensen werkzaam en toch is het totale produktiecijfer in de U.S.S.R. zo veel lager.

Een van de kenmerkende verschillen tussen Oosten West is wel dat de produktie in de U.S.S.R. niet wordt bepaald door de vraag van de consument. De regering bepaalt hoeveel auto's, radio's, ijskasten, wasmachines, vliegtuigen, tanks, trucks, locomotieven, wegen, enz. zullen worden gefabriceerd of aangelegd. Kunstmatig wordt dus de produktie van consumptiegoederen, welke door de regering nog niet van belang worden geacht, aan banden gelegd. Aan de zware industrie, dus aan de produktie van kapitaalgoederen, wordt wel alle aandacht en voorkeur geschonken. Dit is de industrie die vooral de krijgsmacht ten goede komt, ook het land in zijn totaliteit vooruit brengt, echter de individuele burger weinig verbetering oplevert. De diverse vijfjaren-plannen zijn allemaal de zware industrie ten goede gekomen, doch hebben de burger maar een *relatief* geringe verbetering in welvaart gebracht.

De take-off van de U.S.S.R. manifesteerde zich, gelijk als voorheen in West-Europa, allereerst in uitbreiding van het spoorwegnet, van de kolen- en olieproductie, later in opvoering van de staalproductie en die van chemische en elektrische produkten. De groei van de Russische economie werd vooral vertraagd door een staatkundige organisatie, die eigenlijk stamt uit de „traditionele gemeenschap” en waarin de zo belangrijke en stimulerende groep van middenstanders en ondernemers ontbrak.

Het Russische systeem was dat van collectiviteit en een pathologisch streven om de consumptie laag te houden, doch daarnaast van opbouw van een investering in de zware industrie, welke van zoveel belang is voor de strategisch-economische en indirect dus voor de militaire kracht. Hierin ligt dan ook de kern van het gevaar, waarmee wij worden geconfronteerd.

De Sovjet-Unie heeft zich met een enorm élan geworpen op het onderwijs en niet alleen ging het daarbij om de bestrijding van het analfabetisme. Het middelbaar, zowel als het hoger onderwijs werd zeer gestimuleerd. Daarbij werd niet het zwaartepunt alleen gelegd op de technische opleiding, doch alle takken van wetenschap werden bevorderd. Elke Russische student moet een vreemde taal goed beheersen en daardoor kunnen zij de wetenschappelijke vooruitgang welke in de Westerse tijdschriften en boeken te vinden is, volgen.

De research staat in de U.S.S.R. in zeer hoog aanzien en dat geldt zowel voor de basic als voor de applied research. In tegenstelling tot het Westen

behoort de wetenschappelijke werker tot de best betaalde categorie. Dit alles heeft niet nagelaten om de technologische vooruitgang met angstwekkende stappen voorwaarts te stuwten. De Spoetniks, geleide wapens, straalvliegtuigen, thermonucleaire ontwikkelingen (zowel de thermonucleaire wapens als de atoomenergie) zijn daarvan het sprekend bewijs. In het Westen verliezen wij op het gebied van de wetenschappelijke ontwikkeling en de research steeds meer terrein. Basic research wordt bij ons verwaarloosd, omdat de Staat dit onderzoek grotendeels moet financieren en het bedrijfsleven in eerste instantie geïnteresseerd is in research die direct revenuen afwerpt en de productie opvoert dan wel nieuwe consumptiegoederen op de markt kan doen brengen. *Voor ons zelfbehoud mogen we daarom zeker pleiten, willen wij beschikken over de onmisbare basis voor een militair en economisch overwicht van het Westen t.o.v. het Oosten, om het middelbaar en hoger onderwijs ingrijpend te bevorderen en bovenal de research te stimuleren, daarbij het aanzien van de wetenschappelijke werker op het terrein van de basic research in hoger aanzien brengend en niet te vergeten ook beter te honoreren.* In het militaire vlak staat men ook nog veel te huiverig tegenover de inschakeling van de wetenschappelijke onderzoeker, zowel bij de technische als bij de management-problemen. De Russen hebben hun allerbeste baanbrekende onderzoekers ten volle ingeschakeld bij alle militaire aangelegenheden en niet het minst bij de ontwikkeling van de geleide wapens en de thermonucleaire kwesties.

Wel zien wij bij de Russen een sterke verwaarlozing van de factor efficiency en dus in management. Dat vindt zijn oorzaak in het feit, dat verbetering in dit opzicht een conflict-toestand zou geven tussen strakke partij-dictatuur en gezonde bedrijfsvoering. Op het lagere productie-niveau gaat de fabrieks-directeur of bedrijfsleider al veel meer werken op een wijze als geschiedt door de „kapitalistische” ondernemer. Echter de partijspion en toezichthouder staat naast hem en blijft een remmende factor.

In de Sovjet-Unie zien we een gelijkenis met Duitsland en Japan in de dertiger jaren, waar men ook kanonnen verkoos boven boter, of anders gezegd de zware industrie boven de consumptie.

Het 7-jarenplan (1959—1965) geeft een sterke stijging te zien en zelfs meer dan de plannen aangaven. De industrie toonde in 1959 een expansie van 11 % in plaats van de geplande 7,7 %. De zware industrie gaf een resultaat van zelfs 19 % in plaats van de voorziene 8,1 %. De opbouw van self-supporting industriële centra, over het gehele Sovjet-territorium verspreid, vertoende eveneens een frappante vooruitgang. De bouw van kernreactoren voor atoomenergie wordt met een enorme voortvarendheid uitgevoerd. Pijplijnen, spoorwegnet en wegennet worden nu snel uitgebreid. Alleen de landbouw is nog een groot zorgenkind, doch heeft — zeker na het bezoek van Chroestsjev aan Amerika en de agrarische industrie aldaar — alle belangstelling en zal de mechanisatie daarin alle aandacht krijgen.

De gehele output van de zware industrie — en mij ontbreekt de tijd om u meer cijfers te verschaffen — toont in vergelijking met vorige jaren, een enorme vooruitgang. Alleen de productie van verbruiksgoederen, van consumptieartikelen, vertoont een aanzienlijk geringer snelle verbetering, doch uit een strategisch-economisch oogpunt interesseert ons dat maar matig. De vorming van een nieuwe intelligentia en bovenal van een managerial group doet wel de kans en wens naar verbreding van de welvaart naar voren komen. Die

verbreding van welvaart ziet de partijleiding echter liever in de vorm van arbeidstijdverkorting, zorg voor de vrije tijdsbesteding en dergelijke dan in de vorm van groter aanbod van consumptiegoederen. Alleen de woningbouw heeft thans grote aandacht, omdat een beschikbare woonruimte van amper 7,82 m² per persoon wel zeer gering is bij de 30 m² in Amerika en de 15 à 20 m² in West-Europa.

Voorts nog een enkel woord over de samenwerking op het economische vlak tussen de U.S.S.R. en zijn satellieten. In 1949 kwam de Comecon tot stand, die een economische integratie ten doel had. De praktijk is echter dat Rusland op een bilaterale basis de economische relaties met de satellieten elk afzonderlijk onderhoudt en evenzo via Rusland de in- en uitvoer tussen de satellieten onderling wordt geregeld. Dat de Sovjet-Unie, die de prijzen bepaalt, als de meest begunstigde natie optreedt, is gezien het systeem wel te begrijpen.

Voor wat de grondstoffen betreft, is het Sovjet-blok maar voor weinig grondstoffen afhankelijk van de buitenwereld en dit betekent dus andermaal een sterke strategisch-economische positie.

Summa summarum moeten we tot de conclusie komen dat het Russische strategisch-economische potentieel in snel tempo sterker wordt en dat het zeer gevaarlijk is de woorden van Chroestsjew te bagatelliseren.

De grote vraag is of de werkelijk behoorlijk toenemende roep om welvaartsverhoging voor de individuele Sovjetburger er niet toe zal leiden, dat het ambitieuze plan voor de opvoering van de produktie van de zware industrie — de produktie van kapitaalgoederen — zal moeten worden getemporiseerd.

De achtergebleven gebieden en de Sovjet-politiek in dit opzicht, vergt ook nog onze aandacht.

Slechts voor enkele grondstoffen welke in die gebieden worden gevonden, heeft de U.S.S.R. bijzondere interesse, zoals o.a. voor de rubber van Indonesië. De politieke agitatie van de U.S.S.R. in die onderontwikkelde gebieden heeft echter wel ten doel deze voor het Westen wel belangrijke grondstoffleveranciers binnen de Sovjet-invloedssfeer te doen komen. Als dat lukt dan wordt de strategisch-economische positie van het Westen ernstig ondermijnd. Het is echter noodzakelijk nog verder de consequenties hiervan te zien. Het zeer geïndustrialiseerde West-Europa is voor zijn economische activiteit afhankelijk van de kwanta grondstoffen, welke nu uit die achtergebleven gebieden worden betrokken. Amerika is in dat opzicht iets minder kwetsbaar. Afrika vooral, doch ook Z.O. Azië is, wat ik zou willen noemen de grondstoffenkurk, waarop onze Europese industriële activiteit en welvaart drijven. Niet alleen strategisch-economisch, dus in directe zin, doch ook algemeen-economisch, dus indirect, wordt ons bestaan bedreigt, wanneer die achtergebleven gebieden in Sovjet-handen of in de Sovjet-sfeer zouden vallen. Welvaartsvermindering en algemene werkloosheid zouden de consequentie zijn. Onze positie — als Europese landen — is dus zeer delicaat. Te meer zorg baart ons daarom het kortzichtige standpunt dat Amerika inneemt en het feit dat deze grote NATO-partner niet realiseert dat grote Europese belangen en niet minder de veiligheid is gemoeid met de gang van zaken in Afrika en Z.O. Azië. Gezien in het licht van de fase-ontwikkeling van de gemeenschap, zoals in het begin aangegeven, zijn alleen de vroeger koloniserende mogendheden uitgerust en in staat, dank zij al hun vergaarde kennis en verschillende instituten, om de achtergebleven gebieden zo snel mogelijk door de diverse fasen

van ontwikkeling te voeren tot die rijpheid, welke de wereld van hen nodig heeft, doch waarvan deze gebieden zelf in hun onnozelheid geen begrip hebben, hoe moeilijk dat is. Rijpheid bestaat niet uit de uiterlijke tekenen van uitwisseling van ambassadeurs en deelname aan allerlei internationale lichamen en conferenties, doch wel uit hechte staatkundige en economische structuur, rechtszekerheid (ook voor de investeerder en vreemde ondernemer), alsmede gezonde en wel geplande economische ontwikkeling.

Een niet denkbeeldig gevaar is dat de U.S.S.R. met bepaalde grondstoffen en produkten van de zware industrie op de wereldmarkt verschijnt en zich een moordende concurrentie ontwikkelt, welke dan weer ten doel heeft om de welvaart van het Westen te ondermijnen. Nu komt de Sovjet-olie al op de markt, doch welke invloed zou bijv. goudverkoop wel niet hebben?

Uit het voorgaande is het duidelijk dat wij de dynamische economische en in het bijzonder strategisch-economische ontwikkeling met de grootste zorg moeten bezien en daaruit onze conclusies moeten trekken.

Tot hetgeen wij bedoelen met het „Oosten” moeten wij zeker ook rekenen de Chinese Volksrepubliek, welke ook wordt gerekend tot het communistische blok, alhoewel het een eigen communistische politiek voert. Men weet dat dit al heeft geleid tot een duidelijke controverse tussen Moskou en Peking. In vele opzichten kunnen wij Communistisch China beschouwen als een achtergebleven gebied. De economische toestand is er nog verre van rooskleurig. Met Russische hulp zijn een aantal grote industrialisatie-projecten ter hand genomen. Hier wederom ligt het zwaartepunt bij de zware industrie. De kracht van het economische potentieel betekent nog niet veel en uit dat oogpunt zouden wij zelfs geheel geen aandacht aan China behoeven te besteden, althans in de naaste toekomst niet. Peking streeft echter naar de vorming van een eigen invloedssfeer en vooral in Z.O. Azië en in Mongolië. De in dit verband gevoerde politieke actie bedreigt evenwel een voor ons uit een oogpunt van grondstoffen belangrijk gebied. Gezien de Westerse en vooral Europese afhankelijkheid van grondstoffen uit Z.O. Azië, moeten wij daar toch rekening houden met een mogelijke voortschrijdende aantasting van onze strategisch-economische kracht.

Eerst op de lange duur kan de Chinese industrialisatie een groot gevaar gaan betekenen.

Laat ons nu een blik slaan in eigen huis. In bevolkingsaantal behoeven wij niet onder te doen voor de U.S.S.R. en zijn satellieten (met uitsluiting van Communistisch China). Wij hebben echter welvaartsverbreding en -verdieping op het programma staan. Wij willen kortere werkweek, minder arbeidsuren, een hele serie sociale verzekeringen, televisie, bromfiets, auto's voor een steeds bredere laag van onze bevolking, enz. Wij willen een uitgebreid assortiment van artikelen en niet alleen een door de overheid in soort, kwantiteit en kwaliteit bepaald aanbod van consumptiegoederen. Dit alles betekent een reductie, een afroming van het beschikbare strategisch-economische potentieel. Nu is dit op zich zelf helemaal geen bezwaar, zolang ons militair en strategisch-economisch potentieel op een zodanig niveau wordt gehouden, dat het machts-evenwicht tussen Oost en West blijft bestaan. Wanneer ons nationaal inkomen zo hoog is, dat wij toch een toereikend bedrag voor de defensie kunnen bestemmen en wij een toereikend percentage van ons economisch potentieel voor

de defensie (in de ruimste zin, dus bijv. met inbegrip van researchkosten) kunnen aanwenden, is er geen gevaar.

Echter door de Russische aanpak dreigt die voorsprong in nationaal inkomen (uitgedrukt in de daarin geïncorporeerde koopkracht) kleiner te worden en dan ontstaat die onafwendbare verzwakking van onze positie.

Wij kunnen nu wel zeer optimistisch redeneren dat de Russen minder efficiënt zullen werken en produceren door de partij-structuur en -overheersing of dat de arbeidsproductiviteit lager is. Dit is „wishful thinking”, want de feiten zijn er van een grotere output en ook de automatie wordt er ernstig bestudeerd en in toenemende mate toegepast.

De Russen besteden een groter deel van hun nationale inkomen en nationale produkt voor de defensie en dat is waar wij rekening mee moeten houden.

Wij kunnen speculeren op een bedreiging van de U.S.S.R. door de Chinese Volksrepubliek op grond van noodzakelijke gewelddadige emigratie van de zijde van laatstgenoemde, doch dat is een heel zwakke basis voor onze Westerse defensieplanning. Wanneer het Westen de economische race met het Oosten wil winnen en daarnaast toch geen enkel offer voor de verdediging van de vrijheid wil brengen door beperking of het niet nog verder opvoeren van de welvaart, dan blijft er slechts één weg open. Dat is de weg van de verhoogde arbeidsproductiviteit en veel meer nog van een ongekende stimulering van de research op *elk* terrein. Maar dan ook verbreding en verdieping van ons onderwijs, waardering, en niet alleen met woorden, van de wetenschappelijke onderzoeker.

Wij zullen ook moeten geraken tot een zeer vergaande integratie van de nationale economieën, want alleen door rationalisatie, afkapping van diverse eigenlijk onrendabele bedrijven (die alleen door subsidies of beschermende nationale maatregelen in het leven worden gehouden) kunnen wij komen tot kostenverlaging. West-Europa is in staat om een economische macht op te bouwen, welke die van de U.S.A. overtreft, doch dan zal men die kortzichtige politiek van handhaving van onrendabele economische activiteit op grond van tradities, nationaal sentiment en eer, klein groepsverband, misplaatst vlagvertoon en dergelijke aan de dijk moeten zetten. De combinatie Frankrijk—Duitsland is daarvan het eerste goede symptoom. Zij betekenen voor de Westeuropese politiek en strategische economie meer dan het economisch verzwakte Engeland, hetwelk zich stelselmatig afzijdig heeft gehouden van een toch niet tegen te houden — doch politiek en economisch zo gezond — denkbeeld en realiteit van een Verenigd Europa. Dit behoeft geen verwijdering van Amerika te betekenen. Allerminst, zoals Amerika dank zij zijn ontstaan en historie tot een economische en daardoor ook politieke wereldmacht kon groeien, kan ook Europa dit doen. Samen staan wij dan sterker tegenover het gevaar uit het Oosten. Evenwel Europa moet zijn eigen economisch voortbestaan in het oog houden. Wij staan — en moeten ook anders staan — tegenover het probleem van de achtergebleven gebieden. De politieke onrijpheid op wereldpolitiek terrein heeft de Westerse wereld al te grote klappen toegebracht en doet dat nog.

Europese mondigheid en gelijkgerechtigheid met de Verenigde Staten biedt een grotere waarborg voor een strategisch-economische suprematie ten opzichte van het Westen, mede met het oog op de handhaving van de gewenste welvaart en voor een goede defensie.

Onze conclusie ten aanzien van het strategisch-economische aspect en de machtsverhouding tussen Oost en West is deze, dat de alarmklok heeft geklonken voor wie de uitdaging van Chroestsjew in zijn donkere onheilspellende dreiging, wil begrijpen.

Alle zeilen zullen moeten worden bijgezet om onze vrijheid te waarborgen en wij zullen daarom offers moeten brengen. Deze offers zijn enerzijds verhoogde arbeidsproduktiviteit, een vastberaden wereldpolitiek voor het behoud van onze economische positie, integratie in Europa en bovenal een vaarwel tot bekrompen nationale sentimenten.

De Voorzitter:

Voor het debat hebben zich opgegeven de Kolonel Feuilletau de Bruyn, de Generaal De Bie en de heer Gelderblom.

Ik wil dan het woord geven aan de heren in deze volgorde.

Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn:

Mijnheer de voorzitter, ik moge beginnen met mijn waardering uit te spreken voor de rede van de spreker, waarop ik geen kritiek heb, maar wel enige aanvullingen wil geven. In de eerste plaats moge ik er op wijzen, dat het met het analfabetisme in de Sovjet-Unie nogal los loopt. Volgens de kort geleden gepubliceerde cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek te Moskou, genoten niet minder dan 52 miljoen personen op een bevolking van 216 miljoen zielen in de Sovjet-Unie onderwijs in enigerlei vorm.

Volgens de communistische ideologie en de inzichten van Engels wordt de oorlog gevoerd op vier fronten, namelijk het militaire, het economische, het diplomatiek-politieke en het psychologische front. Op drie van deze fronten kan het Westen slechts een „holding action” voeren naar mijn mening en heeft een offensief geen of weinig kans van slagen. Alleen op het psychologische front zijn wij in staat om offensief op te treden.

Op dat front kunnen zeer zware verliezen worden geleden door ernstige fouten van de hogere leiding. Tijdens de IIde wereldoorlog hebben op dit front door betreurenswaardige fouten van president Roosevelt, Adolf Hitler en anderen, miljoenen het leven verloren. Een discussie over dit psychologische front is echter vanavond niet aan de orde.

Op het militaire front is sedert het einde van het vorige jaar enige ontspanning ingetreden, na de verklaring van Chroestsjew, dat men het kapitalisme ook zou kunnen vernietigen zonder van oorlogsgeweld gebruik te maken. Men heeft uit hetgeen over de conferentie, die in november en december is gehouden, is uitgelekt de conclusie getrokken dat zij een scheuring in het Rode Blok tengevolge heeft gehad. Uit de propagandageschriften, die na december 1960 in de Sovjet-Unie en China zijn verschenen, blijkt afdoende dat daar geen sprake van is en dat de Chinezen zich hebben onderworpen aan de zienswijze van de meerderheid, die achter Chroestsjew stond. Wat in Moskou heeft plaats gehad is een scherpe „inner party discussion” geweest, een procedé, waarbij beide partijen moeten trachten elkander door een diepgaande discussie over te halen tot elkanders standpunt. Dat het daarbij ditmaal heet is toegegaan tussen Liu Shao Chi en Chroestsjew staat vast. Liu, de president van de Chinese Volksrepubliek, die men de Chinese Robespierre zou

kunnen noemen, is een fanatiek, rechtzinnig communist, die ten tijde van het Stalinistische regiem zijn opleiding in Moskou heeft gehad. Opvallend is dat blijkens persfoto's ook veel militairen aan de vergaderingen hebben deelgenomen.

Intussen is de kans, dat het op den duur toch tot een botsing zou komen tussen China en de Sovjet-Unie, geenszins uitgesloten. Al in 1923 hielden Stalin en Ter Avesenov, die belast waren met het ontwerpen van een plan voor de ontwikkeling van Siberië, rekening met die mogelijkheid. Thans zijn grote industriegebieden in Siberië ontstaan, zoals Taschkent, de Kutzbas, Karaganda, de industriegebieden ten zuiden van het Baikal Meer en Wladiwostok. Al deze industriegebieden bevinden zich aan het beginpunt van strategische opmarswegen die naar het hart van China voeren. Twee van die wegen zijn thans veranderd in spoorwegen, terwijl een belangrijk deel van de oude karavaanwegen thans autowegen zijn, die bestand zijn tegen het zware vervoer van truckcolonnen, welke getrokken worden door een zware tractor.

Maar daar waar deze wegen de vlaktegebieden van China bereiken, verrijzen grote Chinese industriecentra, die in de toekomst een operatie van het Oosten naar het Westen van Chinese legers mogelijk zullen maken.

Voorts is ook om economische redenen op den duur een botsing tussen China en de Sovjet-Unie mogelijk. Want beide landen moeten nieuwe gronden ontginnen en exploiteren om hun snel groeiende bevolking van voedsel te kunnen voorzien.

In China werd de grond van oudsher zeer intensief bewerkt. Toenemende mechanisatie in de landbouw zal echter in de toekomst noodzakelijk zijn om arbeiders vrij te maken, die in de snel groeiende industrie te werk moeten worden gesteld. Dit moet op den duur leiden tot een verminderde bodemopbrengst, ondanks het enorme werk dat is gepresteerd bij het bevloeien en draineren van akkerland. De bevolking van China zal daardoor in de toekomst voortdurend aan de rand van de hongersnood leven, waardoor de vraag naar nieuw land voor ontginningen zal blijven stijgen.

Maar ook in de Sovjet-Unie is de landbouw het knelpunt van de economie, niet alleen door de wisselvalligheid van het klimaat, maar ook als een gevolg van de gebreken die aan de grond kleven. In vele gronden is een tekort aan sporen van koper, molybdeen, cobalt, nikkel, enz., die aanleiding zijn tot het veroorzaken van ziekten en gebreken van mens, dier en plant. Daarvan hebben de kwantiteit en kwaliteit van de landbouwprodukten ernstig te lijden. Alleen de strook van de „Zwarte Aarde" maakt daar een uitzondering op.

Bovendien raakt door de mechanische landbouw de grond uitgeput, omdat deze sterk aan het verbouwen van granen is gebonden. Want van brood alleen kan ook de Rus niet leven. Maar voor het verkrijgen van dierlijke eiwitten is het planten van voedergranen geboden. Ook in de Sovjet-Unie is een voortdurende ontginning van nieuwe gronden noodzakelijk. Dat geschiedt voor een groot deel door gedemobiliseerde militairen. Daardoor beschikt men dus nabij de grens over een belangrijke legerreserve.

Thans enkele opmerkingen over de distributie van de industrie in de Sovjet-Unie. De industriële basis voor operaties tegen het Westen liep bij het uitbreken van de IIe Wereldoorlog vanaf Leningrad over het Moskoubekken, de Donbas, langs de Oostkust van de Zwarte Zee door de Kaukasus naar de zuidgrens van Europees Rusland. Maar ten oosten daarvan bevond zich het

Oeral-Sverdlovsk gebied als economische redoute, welke laatste heeft gediend als basis voor de tegenaanvallen tegen de Duitse legers.

Nu heeft in 1904 de Engelse geograaf Mackinder dit gebied, dat vrijwel onaanastbaar was voor aanvallen in verband met zijn geografische ligging, maar dat als basis kon dienen voor operaties naar het Westen en het Oosten, het *Continentale hartland* genoemd. Hij voorspelde dat vanuit dat hartland de Slaven West-Europa zouden kunnen overstromen en een ernstige bedreiging zouden kunnen vormen voor de maritieme mogendheden van het Westen. Ruim 40 jaren daarna ging de voorspelling in vervulling en bereikten de Russen de Elbe.

Na de oorlog is echter een nieuwe economische basis ontstaan kennelijk voor operaties, die tegen het Oosten zijn gericht. Op het XXIste Partijcongres van 1958 werd besloten tot de oprichting van een nieuwe industriële operatiebasis in de gecombineerde industriegebieden Kutzbas-Karaganda nabij de grens met China, die in 1965 gereed zal zijn gekomen.

En ten slotte dient er op gewezen te worden, dat het industriegebied van de Sovjet-Unie de vorm heeft van een komeet, waarvan de kop in Europees Rusland is gelegen en de staart zich ten noorden en ten zuiden van de Transsiberische baan uitstrekt tot aan de Pacific.

Dit industriegebied is thans zeer kwetsbaar geworden omdat het evenwijdig loopt met het kustgebied van de Noordelijke IJszee. Vanuit die Noordelijke IJszee kan het onder vuur worden genomen door Polarisraketten. De huidige dracht van die raketten van 1500 mijl (andere bronnen spreken van slechts 1200 mijl), zal dan echter moeten worden vergroot.

En ten slotte moet worden opgemerkt, dat het Westen niet veel kans heeft om de wedstrijd in produktiviteit en produktie van de Sovjet-Unie te winnen. Dat komt voornamelijk doordat ons researchwerk tekort schiet en de Russen op dat gebied een voorsprong hebben en daardoor sneller kunnen automatiseren en mechaniseren.

Ik zie daarvoor twee oorzaken. In de eerste plaats hebben de professoren in de Sovjet-Unie een kwalitatief betere opleiding gehad dan in Nederland gewoonlijk het geval is. Want om lector te worden aan een universiteit of technische hogeschool in de Sovjet-Unie moet een student eerst zijn ingenieursdiploma halen voor bij voorbeeld scheikundig ingenieur en twee jaren praktisch hebben gewerkt. Daarna moet hij een tweede ingenieursdiploma halen, bij voorbeeld dat van werktuigkundig ingenieur en de daaraan gekoppelde termijn van twee jaren praktisch werk achter de rug hebben. Een studie van 12 jaren is dus nodig om lector te worden, die dus in de meeste gevallen beter onderlegd is als een lector aan onze universiteiten, vooral wat het technisch onderwijs aangaat.

Maar in de tweede plaats is het researchwerk beter georganiseerd. Er is praktisch geen wetenschappelijk tijdschrift, dat in het buitenland verschijnt, dat niet in de Sovjet-Unie wordt gelezen. Van de belangrijkste stukken worden vertalingen en uittreksels gemaakt, die worden gestuurd naar de leiders van bepaalde research-objecten. Deze leiders distribueren ze weer aan de laboratoria, die de meeste belangstelling daarvoor hebben, met opdracht om daar nader over te rapporteren aan de topleiding van het onderzoek. Dat maakt het mogelijk het researchwerk efficiënt te coördineren.

Dit zijn de beide voornaamste redenen waarom de Russen doorgaans aan

de spits van het researchwerk zullen blijven staan en hun voorsprong zullen behouden op het gebied van automatisatie en mechanisatie, dus ook op het gebied van de industriële produktie en een snel ontwikkelingstempo zullen kunnen handhaven.

Toch is te verwachten, dat het Westen op het economische front met succes door het vrije marktsysteem een holding action zal kunnen voeren tegen het economische offensief dat de Roden in 1965 hopen te ondernemen.

Dit offensief is gebaseerd op het volgende operatieplan. Aangezien de Sovjet-Unie en China grotendeels autark zijn op het gebied van de grondstoffenvoorziening en West-Europa en Amerika dat niet zijn, zullen deze laatste in sterke mate afhankelijk zijn van hun markten over zee en de grondstoffenaanvoer uit die gebieden. Zou het lukken om door dumping van industriële goederen uit het Rode Blok afkomstig, het Westen te verdrijven uit zijn markten over zee, dan zal het Westen ook bij het aanschaffen van goederen uit die gebieden op moeilijkheden stuiten. Het gevolg zal zijn dat vele Westerse bedrijven hun fabrieken zullen moeten sluiten, grote werkloosheid zal ontstaan, met als gevolg arbeidsonlusten, zoals wij die in België hebben zien ontstaan als een gevolg van de offers, die de Eenheidswet eiste.

Maar onze soldaten komen voor het grootste deel uit de arbeidersklasse voort, zodat ook het leger op den duur de terugslag zal ondervinden van een economische crisis. Het is de taak van de psychologische oorlogvoering dit te bestrijden. Dat is mogelijk, maar ik meen mij te moeten onthouden van de bespreking over de middelen, die ons daarvoor ten dienste staan.

Nemen wij thans het diplomatiek-politieke front in beschouwing, dan staat het Westen ook op dit front zwak, zolang ten minste Amerika de politieke leiding heeft. Dit komt stellig niet omdat de Amerikaanse staatslieden onbekwaam zijn voor hun taak. Mannen als Eisenhower, Foster Dulles, Kennedy en zoveel anderen, zijn zonder uitzondering mannen van groot formaat. Maar het zwakke punt van de Amerikaanse politiek ligt in de senaat. In de Westerse parlementen van Europa hebben de leden het recht zich over ontwerp-verdragen uit te spreken. Maar de beslissingen in de buitenlandse politiek worden genomen door de Kroon, dus de soeverein en het kabinet, dat op zijn beurt weer steunt op een Kamermeerderheid.

Maar in de Verenigde Staten beslist de senaat, een lichaam van honderd man, waarin een goede besluitvorming praktisch uitgesloten is. Welke gevolgen dit kan hebben is gebleken toen president Woodrow Wilson het vredesverdrag van Versailles had gearafeerd en de senaat het weigerde te ratificeren. Daardoor is Amerika nooit lid van de Volkenbond geweest.

Stalin heeft de wetenschap, dat een vergadering die meer dan 6 à 8 man telt, moeilijk tot een gemeenschappelijk besluit kan komen, uitgebuit om zijn dictatoriale macht te versterken. Hij vermeerde namelijk het aantal leden van het Politburo, het leidinggevende orgaan van de communistische partij, van 6 à 8 man tot 36 man. Daardoor had hij weinig last meer van dat lichaam.

In de bestaande toestand in Amerika, waardoor zoals een Amerikaans schrijver het uitdrukt de minister van Buitenlandse Zaken de rol moet spelen van een herdershond, die moet zorgen dat de schapen bijeen blijven, kan nauwelijks verandering komen. Als tegenwicht zou een krachtig samengaan van Duitsland, Frankrijk en Engeland misschien nuttig kunnen zijn, als de politieke constellatie dat toelaat.

En ten slotte zou ik nog de aandacht willen vestigen op bepaalde gebeurtenissen, die vooral voor ons Nederlanders van belang zijn, namelijk de kwestie Nieuw-Guinea.

Ik heb zoëven gesproken over het continentale hartland. De geopolitici kennen echter ook een maritiem hartland. Daar verstaan zij een gebied onder, dat door zijn geografische ligging nauwelijks aantastbaar is, maar van waaruit men de voornaamste toegangen tot de wereldzeeën kan beheersen. Door zijn centrale ligging ten opzichte van die toegangen zoeken de geopolitici dat hartland in de omgeving van Sydney in Australië.

Wanneer de Sovjet-Unie, die controle uitoefent over het continentale hartland, ook de controle zou uitoefenen over het maritieme hartland, zouden daarmee de grondslagen zijn gelegd voor de wereldheerschappij van het communisme. Met andere woorden, dan zou de wereldrevolutie verwezenlijkt kunnen worden.

Ik zie de kwestie Nieuw-Guinea niet als een lokale aangelegenheid tussen Nederland en Indonesië, maar als een probleem van wereldomvattende betekenis.

Met de bouw van de vlootbasis Ambon is volgens de laatste berichten een aanvang gemaakt. Dat project zal ettelijke miljarden roepiahs kosten. Het is echter duidelijk dat de Indonesiërs voor een aanval op één of twee Nederlandse fregatten of jagers, gesteund door enige tientallen vliegtuigen, geen vlootbasis op Ambon gaan bouwen, die pas over enige jaren gebruikt zal kunnen worden. Het bouwen van de basis moet dan ook een ander doel hebben.

Nu is Ambon door zijn ligging strategisch het meest belangrijke punt van Oost-Indonesië. Het ligt niet alleen in de rug van de Philippijnen, maar ook aan de poort die toegang geeft tot de belangrijkste opmarsweg naar de vitale gebieden van Australië op de Oost- en Zuidoostkust. Die weg loopt langs de Noordkust van Nieuw-Guinea.

Zou voorts Indonesië heer en meester zijn op West-Nieuw-Guinea, dan zal het met behulp van de Russen van dit gebied een springplank voor een actie tegen Australië kunnen maken. Het lijkt erop alsof dit de motieven van de steun van Moskou aan de republiek Indonesië zijn, waarbij de Sovjet-Unie van Indonesië gebruik maakt om zijn expansie in de Zuid-Pacific voor te bereiden.

Mijnheer de voorzitter, ik dank u.

Generaal Th. E. J. de Bie:

Mijnheer de voorzitter, mijne heren, gaarne wil ik uit het interessante betoog van Kolonel Broekmeyer twee punten onderlijnen. Het ene, door hem aan het begin van zijn voordracht genoemd, is het feit dat de economie een belangrijk aspect van de moderne oorlogvoering is. Het tweede punt, dat hij zowel aan het begin als aan het eind van zijn rede belichtte, is de noodzaak tot internationale economische samenwerking, of — in het militair-logistieke vlak bezien — tot bondgenootschappelijke samenwerking op het gebied der materiële voorzieningen.

Met nadruk zou ik er op willen wijzen dat de economische aspecten bij de militaire planning in beschouwing moeten worden genomen. Wanneer de

militaire instanties de operationele behoeften hebben bepaald en de tactisch/technische eisen waaraan het materieel moet voldoen hebben vastgesteld, dan volgt de procedure der verwerving. En bij die verwerving speelt — niet het minst wegens de verwevenheid op vele terreinen van het huidige maatschappelijke bestel — de economie een belangrijke rol; zo belangrijk zelfs dat — althans in tijd van vrede — nationale economische belangen de keuze van het materieel kunnen beïnvloeden.

Geen enkel klein land is meer in staat het benodigde militaire materieel in eigen land te laten produceren. Men moet een beroep doen op de grondstoffen van andere landen, op hun productiecapaciteit, op hun wetenschappelijk potentieel. Men moet naar internationale samenwerking. In NATO wordt daarnaar reeds sedert 1950 gestreefd en zowel de militaire als de civiele instanties die deze materie in NATO behandelen, zijn het er over eens dat door het stellen van gezamenlijke operationele karakteristieken, gezamenlijke tactisch/technische eisen, het bij elkaar brengen van de nationale behoeften en het opzetten van een gezamenlijke productie, de kosten van de verwerving belangrijk zouden kunnen worden gereduceerd. Toch schrijdt dit proces slechts moeizaam en langzaam voort, omdat de nationale economieën der West-europese landen zich eeuwenlang als een zelfstandige economie in ieder dezer landen hebben ontwikkeld en de thans in gang zijnde economische integratie een proces van zeer lange duur is. Elk door enige landen gezamenlijk ondernomen materieel voorzieningsproject loopt vooruit op de in gang zijnde economische integratie en is daarom door tot dat moment onopgeloste economische problemen omringd.

Vaststaat dat als een land mee wil doen aan projecten van gezamenlijke productie, het zelf niet alleen een aandeel in het wetenschappelijke potentieel en in de productiecapaciteit moet kunnen leveren, maar ook een adequate bijdrage in de kosten, wil het bij „het overleg om de tafel“ een vinger in de pap houden.

In NATO verloopt het proces van gecoördineerde productie zeer langzaam, vooral wanneer de financiële verplichtingen (meestal op lange termijn) die ieder van de deelnemende landen moet aanvaarden, aan de orde komen. Toch is het begin gemaakt, met projecten als Hawk, Sidewinder, Maritime patrol aircraft, F 104 G, alle door talloze technische en economische moeilijkheden omgeven, die moeizaam worden opgelost. Men voelt dat dergelijke projecten niet meer door één land kunnen worden uitgevoerd; men voelt dat men naar elkaar toe moet. En niet alleen de betrokken regeringen voelen dat, maar ook de bij dergelijke projecten betrokken industrieën; ook zij beginnen elkaar, over de landsgrenzen heen, te vinden.

Met deze opmerkingen, Mijnheer de voorzitter, wilde ik het betoog van Kolonel Broekmeyer ondersteunen.

De heer Gelderblom:

Mijnheer de voorzitter, met grote belangstelling heb ik geluisterd naar de belangrijke rede van Kolonel Broekmeyer en ik sluit me gaarne aan bij de woorden van lof en hulde, die mijn voorgangers hebben uitgesproken. Ook over zijn boek, dat hetzelfde onderwerp „De strategische economie“ behandelt, mag ik hem mijn lof niet onthouden. Ik heb het met grote belangstelling gelezen.

Nu had ik op grond van de stellingen van de lezing van vanavond een uiteenzetting willen geven van de twijfelpunten, welke deze bij me opriepen. Ten dele zijn deze door zijn rede vervallen, maar aan de andere kant zijn weer andere gedachten op de voorgrond gedrongen. Ik geloof, dat ik me toch in hoofdzaak aan de stellingen zal kunnen houden en omdat mijn betoog grotendeels een aanvulling zal zijn van de gedachtenlijn van de spreker, vertrouw ik, dat het onderling verband voldoende overtuigend zal zijn.

Ter versterking van het betoog betreffende de 1ste stelling zou ik nog willen opmerken, dat het tegenwoordige grondstoffengebruik van West-Europa ten behoeve van de militaire en de civiele produktie $\pm$ 3,5 miljard ton bedraagt, waarvan 50 % wordt ingevoerd, in hoofdzaak uit Afrika, Zuid-Amerika en het Midden-Oosten. In 1975 zal deze noodzakelijke invoer volgens berekeningen van het rapport Paley gestegen zijn tot 2,5 miljard ton per jaar. Het vormen van reserves van deze omvang lijkt me uitgesloten. Maar daarom juist lijkt me het vraagstuk, dat in deze stelling is opgesloten, van zo grote betekenis. *Strategisch-economisch is West-Europa een zwakke schakel in NATO door het grondstoffentekort.*

De inleider heeft ook gewezen op de tekorten aan bepaalde strategische grondstoffen van de U.S.A. Inderdaad is dit juist, maar als ik goed ben ingelicht, heeft de Amerikaanse regering op grond van het voortreffelijke en boeiende rapport van deze commissie Paley, dat in 1954 is verschenen, voor 37 verschillende grondstoffen, waaronder de door inleider genoemde, voorraden aangelegd ten behoeve van de oorlogsvoorbereiding, *zodat in dit opzicht de U.S.A. tamelijk onafhankelijk kan worden genoemd.*

Het heeft mij verheugd in Kolonel Broekmeyer eigenlijk voor het eerst een uitgesproken voorstander te hebben ontmoet van de noodzakelijkheid om de strategisch-economische aspecten van de oorlogsvoorbereiding in de militaire gedachtensfeer te betrekken. Omdat ik op het Defensie Studie Centrum dit onderwerp reeds vroeger mocht behandelen, heb ik er vaak met personen uit militaire en economische kringen over gesproken, waarbij vooral de laatsten de oplossing bijna uitsluitend zagen in de richting van handelspolitiek, tarieven en transport, terwijl over de grondstoffenpolitiek nauwelijke werd gedacht. Ik vond het daarom verblijdend, dat de militaire inleider van vanavond, naast aspecten van arbeidspotentieel en machine-outillage, vooral de grondstoffenbalans in het geding heeft gebracht.

Ik kan me daarbij volkomen aansluiten en ben, evenals hij, van mening, dat grondstoffenvoorziening voor onze veiligheid in de strategisch-economische machtspositie een factor van de eerste orde is.

De oplossing van dit vraagstuk ligt niet binnen het bereik van één land, maar zal door alle landen van West-Europa gezamenlijk moeten worden nagestreefd. In dit verband noemde de inleider reeds een desbetreffende bepaling in het NATO-verdrag, welke echter helaas nog te weinig aandacht heeft verkregen.

Ter versterking van de noodzakelijkheid mag ik er misschien op wijzen, dat voor het vervoer van 2,5 miljard ton grondstoffen, waarbij nog een hoeveelheid van 1 miljard ton moet worden gevoegd ten behoeve van de U.S.A., een enorme, en in de oorlog zeer kwetsbare, vloot van vrachtschepen zal moeten worden ingezet.

Bij stellingen 3 en 4 zou ik enige vragen en bedenkingen naar voren willen

brengen. De geachte inleider wil hier twee dingen, nl. *het winnen van de hegemonie en het handhaven van het welvaartspeil.*

Inderdaad hebben we in totaal NATO — dus samen met de U.S.A. — nog een aanmerkelijk overwicht op het Sovjetblok, wat de totale economische bedrijvigheid betreft, dus het B.N.P. (Bruto Nationaal Produkt). Maar U.S.A., resp. West-Europa, zien hun B.N.P. jaarlijks stijgen met gemiddeld 3,5 resp. 4 %, terwijl Ruslands B.N.P. een jaarlijkse groei vertoont van ten minste 7 %. Als dit zo doorgaat, zullen Oost en West elkaar op den duur naderen. Nu is Rusland voor circa 98 % autarkisch, terwijl de Westerse landen een enorme invoer van grondstoffen, ook in tijd van oorlog, zullen moeten handhaven, om hun industriële produktie op peil te houden en te doen groeien. Het zal daarom zeer de vraag zijn of het Westen op den duur zijn overwicht zal kunnen handhaven en zeker wordt dit bedenkelijk — en hier sluit ik me aan bij de visie van de heer Feuilletau de Bruin — als China, met de hulp van Rusland, erin slaagt om zijn economische potentie op te bouwen met dezelfde of nog grotere vaart dan dit laatste land. Inderdaad schijnen er meningsverschillen te zijn tussen deze twee machtige staten. Maar zij zijn verbonden door dezelfde extreme ideologie en ze kunnen elkaar niet missen. Althans voorlopig niet. Kan het zijn, dat de Chinezen, als arme broeder, van tijd tot tijd de rijke broeder Rusland onder druk moeten zetten, ten einde meer hulp te krijgen?

Zal het Westen nog van economisch overwicht kunnen spreken, als na verloop van enige decennia beide communistische landen gezamenlijk hun gewicht in de schaal leggen?

Bovendien vraag ik me af: is het wel nodig, dat we de race om de grootste economische bedrijvigheid winnen? Heeft het zin om de harmonische opbouw van onze economie te verstoren en ook mee te doen met de 7 procentige groei? Is dat wel mogelijk en is het verstandig? Moeten we onze visie op dit probleem niet herzien?

Ter beantwoording van deze vragen zou ik een nieuwe vraag willen stellen, nl.: *Is het B.N.P. van een volk of samenstel van volken een betrouwbare maat voor de economische kracht ten behoeve van het oorlogspotentieel?*

Ik heb dat lange tijd geloofd, maar ben er thans definitief van teruggekomen. Het gaat er veel meer om, welk deel van onze welvaart wij willen besteden voor onze veiligheid, d.w.z. militaire uitrusting en onderzoek en op groei gerichte investeringen.

Ten einde een betrouwbare en eenvoudige gedachtenlijn te ontdekken, heb ik uit de statistieken een opstelling laten maken van de staalproduktie in U.S.A. en Rusland over de jaren 1955, 1956, 1957 en 1958. De produktie van staal kan nl. ruwweg een maat worden geacht voor de economische bedrijvigheid in een land. Daarbij heb ik een verdeling laten maken voor de staalproduktie van lichte en zware, platen, buizen en staven en de grens van zwaar op licht gesteld op 6 m/m.

De uitkomst van deze opstelling was verrassend. Mij bleek nl., dat zowel de U.S.A. als Rusland in de genoemde periode per jaar gemiddeld circa 20 miljoen ton had geproduceerd, in de zware maten, m.a.w. de hoeveelheid staal bestemd en gebruikt voor spoorwegen, gebouwen, infrastructuur, machines, militair materiaal, transportauto's, enz. en in het algemeen dus de groei van de economie, was bij beide landen gelijk.

In percentages uitgedrukt produceerde U.S.A. 72 % in de lichte maten en Rusland 37 %. Vergelijken we deze cijfers met het consumentenpercentage — dat is voor U.S.A. $\pm$ 69 %, resp. Rusland $\pm$ 40 % van het B.N.P. — dan lijkt de waarschijnlijkheid groot, dat we in de door mij toegepaste verdeling in zwaar en licht staalmateriaal een ruwe maat mogen zien voor de hoeveelheid staal, welke gebruikt wordt ten behoeve van de militaire kracht resp. ten behoeve van de consument. Het resultaat is, dat wij relatief onze verhoogde welvaart in hoofdzaak gebruiken voor het scheppen van *méer welvaart*, terwijl de Russen de groei van het B.N.P. meer richten op innerlijke versterking van het apparaat en derhalve op de op militaire kracht gerichte industrie of economie. De verontrustende gevolgtrekking zal dan moeten zijn, dat het totale B.N.P. en dus onze totale economische bedrijvigheid, en dus onze trotse welvaart, heeft afgedaan als betrouwbare maat voor onze militaire kracht en dat we deze maat moeten vervangen door de nieuwe formule van Allan W. Dulles, die luidt: Hence, neither the size of our respective Gross National Product nor of our respective industrial production is a true yardstick of our relative national power positions, but the uses to which economic resources are directed largely determine the measure of national power.

Een ander punt. *Behoud van onze welvaart.*

Welvaart is in zijn effect dualistisch. Het kan leiden tot versterking en verzwakking van morele kracht. De volkeren van het Westen hebben nog nimmer een zo grote welvaart gekend en de investeringen, de produktiviteitsverhogingen openen de poorten voor steeds hogere welvaart.

Waarom deze druk van de regeringen op de welvaartshefboom? Waarom full employment met zijn spanningen op de arbeidsmarkt? Is het om de race met de Sovjets te winnen? Het is voor mij een open vraag of dit het hoofddoel of zelfs een van de nevendoelen is. Veel meer geloof ik, dat de regeringen bezorgd zijn over de *welvaartsverdeling*. Grote verschillen in welvaart binnen een land zijn bronnen van ontevredenheid en geven interne spanningen. Recessies en werkeloosheid zijn dodelijke gevaren voor de politieke orde in een land; zij vormen *de* vruchtbare voedingsbodem voor de ontwikkeling en de groei van het communisme; zij spelen Rusland in de kaart. Daarom heeft het streven naar hoger produktie en hoger welvaart ten doel de arbeidsvrede te bewaren en door betere welvaartsverdeling de koopkracht te verhogen.

Over enkele tientallen jaren zal de bevolking in West-Europa dezelfde welvaart genieten als het Amerikaanse volk. We zullen veel meer duurzame goederen bezitten en minder behoeven te werken dan thans.

Wat zal hiervan het resultaat zijn op het moreel van de bevolking? Zal de vaste wil om de agressor te weerstaan groeien met de welvaart, of zal er een zekere lijdelijkheid en zelfgenoegzaamheid over de bevolking komen, die ze een gemakkelijke prooi doet zijn voor het agressieve communisme? Is het juist, dat van de tijdens de Korea-oorlog gevangen genomen en later bevrijde Amerikaanse soldaten circa 20 % overtuigd communist waren geworden, terwijl bij de Turkse krijgsgevangenen geen enkele door de Chinese hersenspoeling was bekeerd? Is dit resultaat niet een teken aan de wand?

Wijst de aloude ervaring betreffende in weelde en overvloed opgegroeide jeugd en het vaak daarmee gepaard gaande ontbreken van ruggegraat niet

in dezelfde richting? Zal onze hooggeprezen welvaartsdrang ons niet op den duur te gronde richten?

Wat leert ons de geschiedenis in dit opzicht?

Ik geloof, dat we de 6e fase van economische ontwikkeling, die de inleider voorstelde, niet nodig hebben om reeds een aanmerkelijke achteruitgang in morele kracht te kunnen constateren. Waar moet het heen als Amerika en ook wij een 7 procentige groei moeten onderhouden, wat verdubbeling van de consumentenproductie in 10 jaar zou betekenen? Zie ook de waarschuwing van Prof. Galbraith in zijn boek: *The Affluent Society*.

Kolonel Broekmeyer heeft ook de wellicht gunstige keerzijde van de welvaartsstename in Rusland belicht en hij meent, dat we een gematigd vertrouwen mogen hebben, dat verhoogde welvaart en sterk toegenomen ontwikkeling van het Russische volk, dus krachten van binnenuit, de vrijheidsdrang zullen bevorderen en tot matiging van het totalitaire bewind zullen leiden. Eveneens zal sterkere beheersing van het produktieproces door economen en technici tot decentralisatie en machtsdelegatie aan lagere organen voeren, welke matigend zullen werken.

Over *produktiviteitsverbodging* en mogelijke voorsprong van het Westen op dit gebied en op dat van onderwijs en research nog een enkele opmerking. Ik kan niet geloven, dat wij op dit terrein intelligenter zijn dan Russen en Chinezen, zodat, afhankelijk van de geldmiddelen voor en de organisatie van deze groeifactoren mag worden verwacht, dat produktiviteit en research in Oost en West in enkele decennia een gelijk niveau zullen bereiken.

En dan werken mechanisering en automatisering ten gunste van de landen met de meest moderne industriële outillage. Vooral als de centrale leiding door een verstandige beperking van het aantal typen, door standaardisatie, differentiatie en specialisatie de gezonde basis kan scheppen voor werkelijk haast onbeperkte massaproductie, dan moet ik betwijfelen, of het Westen de beste kansen maakt in deze produktieslag.

Mijnheer de voorzitter, ik zou graag nog het een en ander zeggen over de zelfstandig-wording van de achtergebleven gebieden en deszelfs problemen. De geachte inleider heeft hierover reeds een en ander gezegd, maar ik geloof, dat enkele principiële facetten nadere toelichting behoeven.

Prof. Rostow en Prof. Wentworth Eldredge hebben dit moeilijke onderwerp van resp. historisch-economische en sociologische kant bezien. Wij weten nog te weinig van deze onderontwikkelde volken, hun reacties passen niet in onze conventionele opvattingen, waardoor wij onverwacht voor haast onoplosbare problemen komen te staan.

Het is misschien nuttig om een stukje in de geschiedenis terug te gaan en om de vraag te stellen: Waarom had het communisme nu juist vat op volkeren zoals Rusland en China?

Waarom zijn de verwachtingen van Marx, Engels en Lenin niet uitgekomen, dat de meest geïndustrialiseerde volken van het Westen het meest rijp waren voor de wereldrevolutie van het communisme?

Waarom zijn we bang, dat al de zelfstandig wordende volkeren van Z.O.-Azië, het Midden-Oosten, Afrika en tot zekere hoogte ook Zuid-Amerika, in de armen van het communisme zullen vallen?

Zijn onze democratische beginselen, ons vrijheidsstreven, ons recht op ver-

scheidenheid en onafhankelijkheid in maatschappelijke zin dan zo zwak en spreken deze waarden zo weinig aan?

Mijn heren, ik geloof, dat we zullen moeten aanvaarden, dat de ontwikkeling der volksgemeenschappen in de natuur van de mens ligt opgesloten.

Het communisme wordt in het Westen tegengehouden, doordat vrijheid en democratie naast een redelijke maat van welvaart daar bestonden. Er is een betrekkelijk dikke, zelfstandige, ontwikkelde en behoudende middenlaag, „de bourgeoisie” en de regeringen bestaan uit vaak wijze mannen, die in elk geval door onze democratische instellingen aan de wil van het volk gebonden zijn. Zij streven ernaar de verhoogde welvaart aan allen ten goede te doen komen. In de achtergebleven gebieden, met uitzondering wellicht van India, bestaat deze middenlaag niet of is zij te zwak (zie ook China). Bovendien is de scholing van de onderste laag uiterst gering; men is en blijft arm; men kan nauwelijks het lichaam in stand houden en miljoenen sterven van de honger en gebrekkige hygiëne.

Ziehier de vruchtbare voedingsbodem voor *elke* verandering, die de schijn van verbetering heeft.

Het is een illusie te denken, dat onderontwikkelde volken binnen enkele tientallen jaren tot bewuste democraten kunnen worden bekeerd.

Wat betekent vrijheid als men daarvoor honger moet lijden?

Neen, mijnheer de voorzitter, de moeilijke en lange weg naar volwassenheid van de onderontwikkelde volkeren loopt over dictatorschap. Het is de *enige* weg.

De behoefte aan een gemeenschap, waarbij hij thuishoort, ligt in de menselijke natuur. De *dorps-* of *stamgemeenschappen* zullen onder verstandige leiding moeten groeien naar de hogere gemeenschap van nationale staten. Tijdens deze evolutie komt de nationale bewustwording als een impuls, een emotionele uitbarsting, vooral als uiterlijke raskenmerken de verschillen in maatschappelijke status accentueren. Het volk zoekt een leider of schaart zich onder een leider waarin het gelooft en waarvan het verwacht, dat hij het volk zal opheffen uit zijn kummervol bestaan. Hij vertegenwoordigt de gloriende dageraad van voedsel voor allen en enige welvaart.

In deze groeiende nationale bewustwording is geen plaats voor vreemde inmenging van particuliere ondernemers met eigen belangen.

De voedselvoorziening, de infrastructuur, de industriële opbouw, het onderwijs, de beveiliging tegen agressie zullen alleen tot stand kunnen komen onder strenge en krachtige leiding van een nationaal dictatoriaal bestuur, dat het geheel kan overzien en dat met behulp van leningen, technische adviezen en eigen besparingen de lage economie een sterker basis kan geven voor verdere vooruitgang en opbouw.

Wat betekent voor deze hongerende volken het verschil tussen communistische totaliteit en dictatorschap? Beide systemen hebben immers veel punten van overeenstemming? Zijn Rusland en binnenkort China dan niet illustere voorbeelden voor de opgang naar het licht van voedsel en welvaart in korte tijd? En zal men zich bekommeren om vrijheid, die men eigenlijk nooit gekend heeft, als men voldoende voedsel en enige welvaart in het verschiet heeft? Of de dictator aan de aan hem gestelde verwachtingen voldoet is een andere zaak. Maar de mens is sterfelijk.

Wat moet in deze omstandigheden en verhoudingen onze taak zijn?

Wij kunnen deze omwenteling, deze revolutionaire omkeer in de verhoudingen der volken met ethische gevoelens en doelstellingen tegemoet treden. Ik geloof, dat dit een illusie is. Veel meer geloof ik, dat we deze laaiende brand met een nieuwe realistische conceptie zullen moeten aanpakken. *Een nieuwe realiteit is geboren.*

Hier passen geen conventionele maatregelen, steunend op verouderde en zogenaamd geschiedkundig gefundeerde oude realiteiten. Het vraagstuk is een wereldomvattend vraagstuk. Het is een uitdaging aan de Westerse wereld, speciaal aan West-Europa, dat de grondstoffen uit deze achtergebleven gebieden nodig heeft voor de beveiliging van haar bestaan. Wij zullen banden van vriendschap moeten sluiten met deze nieuwe zelfstandige staten en met veel geld, en veel technische hulp en opvoeding deze volken moeten helpen op de been te komen en een zelfstandige economie op te bouwen. Daarbij zal een gezamenlijk eendrachtig optreden van de Westerse volken onontbeerlijk zijn. Ik begrijp, dat de aanpassing moeilijk zal zijn. Het is hard voor de betrokken Westerse naties en het lijkt onbillijk om de voordelen van de Franse Communauté of de British Commonwealth los te laten. De eigen economie kan in gevaar komen als deze achtergebleven volken behalve exploitatie van de grondstoffen ook de industriële potentie ten behoeve van consumentengoederen zullen gaan ontwikkelen. En waarom zouden ze dit nalaten? Ook daar zullen mensen opstaan, die inzien dat eenzijdige produktie afhankelijkheid scheidt en dat alleen een harmonisch opgebouwde economie stabiliteit kan verlenen. Bovendien zal de staat als enige, die macht bezit en geld kan aantrekken, de nodige investeringen voor de opbouw ter hand nemen.

Hier past geen optreden van elk afzonderlijk Westers land. Wij, West-Europa in zijn geheel en beter nog de hele Westerse wereld, heeft deze volkeren nodig en dus zal alleen een gezamenlijke eendrachtige benadering van dit grote probleem uitkomst kunnen brengen.

Hierbij hebben we het voordeel, dat deze achtergebleven gebieden ook ons nodig hebben voor hun exportprodukten.

Rusland, dat voor 98 % of meer autarkisch is, kan nooit — althans in de eerste decennia — de handelspartner van de achtergebleven gebieden zijn. Daarom hebben wij, West-Europa, de kans om de communistische vloedgolf naar de onderontwikkelde gebieden tot staan te brengen, als wij deze volkeren kunnen overtuigen, dat hun en onze realistische belangen parallel lopen.

Om deze allesoverheersende reden, acht ik het confederatieplan van Generaal de Gaulle, voor wie ik overigens grote bewondering heb, onaanvaardbaar en uit den boze. Confederatief samengaan betekent het recht van veto. Elk land kan een besluit van de confederatie tegenhouden of naast zich neerleggen. Bovendien scheidt benadering van dit wereldprobleem door elk land afzonderlijk een verwarde toestand, waarvan de communisten de vruchten kunnen plukken. Voor mij staat daarom vast, dat alleen supranationaal beleid zowel de militaire als de civiele belangen van het Westen veilig kan stellen.

Ongetwijfeld zal het nog jaren duren voordat dit standpunt algemeen zal worden aanvaard, maar de weg ligt voor ons en de ontwikkeling der omstandigheden zal ons onontkoombaar in deze richting blijven voortstuwen.

Mijnheer de voorzitter, ik geloof, dat ik het hierbij laten moet. Ik dank u zeer.

Kolonel Broekmeyer:

Mijnheer de voorzitter, in verband met het vergevorderde uur zou ik de vragenstellers gaarne zo kort mogelijk beantwoorden, temeer ook waar hetgeen zij naar voren hebben gebracht, meer het karakter van een aanvulling op mijn voordracht had.

Aangezien de politieke en psychologische aspecten van de verhouding tussen Oost en West buiten het kader van mijn lezing liggen, zou ik mij willen beperken tot het economische aspect.

Met de opmerking van de heer Feuilletau de Bruijn ben ik het eens dat de Sovjet-Unie alle aandacht besteedt aan het onderwijs, doch vergeleken met het Westen is er toch nog wel degelijk sprake van een achterstand, speciaal in de meer afgelegen gebieden. Het nieuwe industriegebied, hetwelk de Russen in Siberië hebben opgebouwd kan inderdaad niet rekenen op een onkwetsbaarheid, zoals die door Mackinder werd geschilderd. Al moge de dracht van de Polaris-raket nog niet toereikend zijn, toch bestaan er strategische bommenwerpers en intercontinentale raketten, die dergelijke afgelegen industriegebieden reeds thans kunnen vernietigen.

Generaal De Bie heeft zich achter mijn visie geplaatst. Ik zou er echter met klem op willen wijzen, dat economische samenwerking binnen de NAVO nu meer dan ooit nodig is. Men zal dan echter het nationale sentiment geweld moeten aandoen en het juiste doel voor ogen moeten houden. Uiteraard zal men voor een compensatie moeten zorgen, opdat zowel werkloosheid wordt voorkomen, evenals verstoring van de betalingsbalans.

De heer Gelderblom heeft gewezen op de voorraadvorming van grondstoffen. Inderdaad is dat een oplossing, maar men vergeet vooral niet dat de praktijk heeft aangetoond, dat de technologische vooruitgang plotseling de behoefte heeft doen ontstaan aan grondstoffen, die voorheen niet of nauwelijks nodig waren. Er blijft daardoor altijd een afhankelijkheid van andere — niet-NAVO-landen — bestaan.

Wij zullen er zorg voor hebben te dragen, dat de Russen ons in strategisch economisch opzicht niet overvleugelen. Het gaat niet om de welvaartsvooruitgang in Rusland, doch om de economische schraging van de militaire inspanning. Dit is bepalend voor de machtsbalans. Ik heb er daarom op gewezen dat een gewone vergelijking van de nationale inkomens moet leiden tot een foutieve interpretatie en conclusie.

Wij zullen nooit genoeg nemen met verlaging van het welvaartspeil. Alleen door grotere efficiency, grotere arbeidsproduktiviteit en bovenal door stimulering van de research kunnen we de snelle strategisch-economische vooruitgang van de U.S.S.R. zo veel mogelijk reduceren. De rem op de Sovjet-vooruitgang, welke ontstaat door de partij-invloed en de bureaucratie, zal ons behulpzaam zijn bij deze economische wedloop.

De Voorzitter:

Mijne heren, zowel de voordracht van Kolonel Broekmeyer als hetgeen door de debaters in het midden is gebracht, zouden mij aanleiding kunnen geven tot een zodanig uitgebreid commentaar, dat dit zou uitgroeien tot een nieuwe voordracht van enkele uren. Aangezien zulks niet in de bedoeling kan liggen

en mede met het oog op het vergevorderde uur, zal ik mij tot een enkele opmerking beperken.

Ook ik ben van mening, dat het accent van de dreiging uit het Oosten is verlegd naar het economische vlak, waarbij we bovendien nog worden vergast op een aantal spectaculaire vertoningen, welke niet nalaten grote indruk te maken.

De opvatting dat de Sovjet-Unie economisch, technisch en wetenschappelijk ver achter zou liggen bij het Westen, is naar mijn mening verouderd. Daar-tegenover dreigt het gevaar, dat thans het kunnen der Russen wordt overschat, zodat de gedachte veld wint dat de Sovjet-Unie het Westen op bepaalde terreinen reeds is voorbij gestreefd. Ik geloof daar evenmin in, aangezien percentages van telkenmale gemaakte vorderingen en vooruitgang hiervoor weinig zeggen. Hoe lager een niveau ligt hoe gemakkelijker bij grote inspanningen zeer grote vorderingen kunnen worden verwezenlijkt; hoe hoger een niveau hoe moeilijker het wordt daaraan nog iets toe te voegen.

Binnen de NAVO is het vraagstuk van de standaardisatie van het grootste belang. De tot nu bereikte standaardisatie is voornamelijk van administratieve aard. De standaardisatie van het materieel vertoont een weinig rooskleurig beeld, terwijl gezamenlijke research, ontwikkeling en produktie voor West-Europa een levensvoorwaarde vormt. In het algemeen mag dit achterblijven niet worden geweten aan de militaire instanties, doch is het een gevolg van de invloed welke nationale industrieën, nationale trots en prestige op de onderscheidenlijke regeringen uitoefenen.

Ten slotte wil ik opmerken dat van het uitbreken van een ernstig conflict — zoals sommigen reeds zien een breuk — tussen China en Rusland binnen afzienbare tijd geen sprake zal zijn. Thans bevindt China zich in het ontwikkelingsstadium van Rusland in de twintiger jaren, zodat zij de Russische hulp voor haar verdere ontwikkeling thans onmogelijk kan ontberen. Voor de toekomst is zulk een conflict evenwel zeker te verwachten, maar voor zover ik het kan zien op zijn vroegst bij onze volgende generatie.

Met grote dank aan de spreker en aan hen die aan het debat hebben deelgenomen, sluit ik deze bijeenkomst.

BIJEENKOMST TE DEN HELDER

Voorzitter: Z.E. Luitenant-Generaal o.n.a. J. H. Couzy

De Voorzitter:

Mijne heren, ik heet u welkom op deze vergadering van de Vereniging en in het bijzonder de Schout bij Nacht De Vos van Steenwijk in zijn functie als Commandant der Zeemacht in Nederland en tevens als oud-bestuurslid van de Vereniging.

Ik wil dan nu het woord geven aan Kolonel Broekmeyer.

(Volgt voordracht van de inleider)

De Voorzitter:

Voor het debat hebben zich opgegeven Ltz II Van Zadelhoff, Ltz II OC Hasselman, Ktz Doorenbos en Ktz Van Dapperen. Ik geef de heren het woord in deze volgorde.

Luitenant ter zee II Van Zadelhoff:

Mijnheer de voorzitter, indien eventueel in de toekomst het Oost- en Westblok zouden geraken in een politieke situatie waarbij volledig *alle* onderlinge betrekkingen definitief zouden worden verbroken en beide zouden zijn aangewezen op autarkie — uitgaande van de veronderstelling dat de tegenwoordige zogenaamde „neutrale” landen slechts in schijn neutraal zijn en bij een definitieve breuk kleur zullen bekennen — zou dan deze autarkie voor elk der blokken mogelijk zijn en zouden zij zich economisch kunnen handhaven tot in lengte van dagen?

Luitenant ter zee II oc Hasselman:

Mijnheer de voorzitter, in het betoog is onder meer naar voren gebracht, dat een Amerikaanse soldaat c.a. \$ 3500,— per dag kost, terwijl voor een Russische soldaat slechts c.a. \$ 300,— per dag wordt uitgetrokken. Het is niet geheel duidelijk, hoe desondanks toch de kwaliteit van de Russische soldaat zo goed is, althans zeker niet minder dan zijn Amerikaanse collega.

Het is dus, als ik het goed zie, zo, dat in Amerika een groter percentage van het nationaal inkomen wordt besteed ten behoeve van de *individuele* soldaat, terwijl toch in *totaal* de militaire uitgaven in Rusland groter zijn dan in Amerika. Ik dank u zeer.

Kapitein-luitenant ter zee Doorenbos:

Mijnheer de voorzitter, aan het eind van zijn belangwekkende voordracht heeft de inleider gesteld, dat ten einde het hoofd te kunnen bieden aan de poging van Rusland de Westerse economie aan te tasten, het Westen, met name de Verenigde Staten en West-Europa, zal moeten streven naar een versterking van zijn economie door vergaande integratie en energieke bevordering van de research.

In de loop van de voordracht heeft spreker duidelijk naar voren gebracht, dat het (politiek-)economisch offensief van Rusland zich mede richt op de minder ontwikkelde gebieden, waaruit Europa en in mindere mate de V.S. onmisbare grondstoffen betrekken en dat het Westen derhalve tevens moet streven naar behoud van economische binding met bedoelde achtergebleven gebieden.

Uitvoerig werd de Russische economie belicht, waarbij de spreker de aandacht er op vestigde, dat Sovjet-Rusland door het willens handhaven van een laag levenspeil en de daaruit voortvloeiende geringe behoefte aan consumptie-artikelen, in staat zal blijken te zijn de achterstand in de zware industrie, met name voor de produktie van kapitaalsgoederen, binnen afzienbare tijd in te halen en zodoende zijn strategisch-economische positie zal weten te versterken.

Spreker noemde dit lage levenspeil, deze lage behoeften, een sterk punt in het voordeel van de Russische economie. Persoonlijk zie ik juist hierin echter tevens een zéér kwetsbare plek in het communistische bestel.

Mijn vraag is nu: Hoewel ik de voorgestane tegenmaatregelen uiteraard volledig onderschrijf, heeft het Westen niet een te defensieve instelling? Het initiatief is en blijft aan de zijde van Rusland.

De aanval is de beste verdediging; en is het daarom niet aan te bevelen b.v. door middel van uitbreiding van de handelsbetrekkingen tussen beide blokken te pogen het levenspeil en daardoor de behoeften van het volk van Rusland en zijn satellieten op te voeren, zodat het Sovjetblok aandacht *moet* schenken aan produktie van consumptiegoederen? Ik kan mij indenken dat een dergelijk Westers economisch offensief, nu wij op economisch gebied nog machtiger zijn, zich in de eerste plaats zou moeten richten op de Oosteuropese satellietlanden. Het Westen zou op deze wijze het initiatief (her-)winnen en niet langer achter de opgedrongen feiten aanhollen.

Kapitein ter zee Van Dapperen:

Mijnheer de voorzitter, kan de inleider nog wat dieper ingaan op de strategisch-economische integratie? Hoe rijmt zich die met de aanbevolen Westerse „free-enterprise”? Hoe ver is de grotere gemeenschap af van de realiteit van de nationale samenleving, waarin het Spakenburger voorbeeld nodig en mogelijk bleek? Wie moet beschikken over bij voorbeeld de hedendaagse capaciteiten bestaand (welvaart etc.), groeiend (research etc.) of nog in de toekomst te scheppen?

De inleider heeft een boeiend verschil, een Afrikaans-Aziatisch verschil, tussen twee grote partners in het Westelijk kamp strategisch-economisch wel zeer duidelijk gemaakt; gelukkig werd daarnaast ook de gegroeide vanzelfsprekendheid van vreedzame regeling tussen Europa en Amerika onderstreept.

Aan de andere kant van het gordijn werd eveneens getipt aan een scheidingslijn tussen eveneens twee grootmachten. Is het mogelijk om ook daar strategisch-economisch wat dieper op in te gaan? Is ook de vrede tussen Rusland en China vanzelfsprekend of wordt daar nu reeds een deel van de inspanning (in het bijzonder van de zware industrie) gericht op de wederhelft? Is de integratie daar beter of slechter dan bij ons?

Kolonel Broekmeyer:

Mijnheer de voorzitter, ik zou de Heer Van Zadelhoff er op willen wijzen, dat noch het Oost-, noch het Westblok geheel onafhankelijk kunnen zijn voor

wat hun strategische grondstoffenvoorziening betreft. Alleen door voorraad-
vorming kan en moet men zich tijdig veilig stellen. De technologische ont-
wikkeling zal echter een nieuwe grondstoffenbehoefte kunnen doen ontstaan.
Kan men die niet betrekken van de achtergebleven landen, die dergelijke
grondstoffen alleen zouden bezitten, dan blijft slechts de mogelijkheid over
om synthetisch soortgelijke grondstoffen te vervaardigen. Naar mijn mening
zal men echter nooit kunnen accepteren, dat men in een dergelijke dwang-
positie komt. Goede betrekkingen met de achtergebleven gebieden is en blijft
dus noodzakelijk en op dit terrein zal het Oostblok zeker pogen onze kansen
te bederven.

Ten aanzien van de vraag van de Heer Hasselman wil ik opmerken dat de
uitgaven voor een soldaat niet bepalend zijn voor zijn waarde in het gevecht.
Wanneer voor de Amerikaanse soldaat meer moet worden uitgegeven, b.v.
voor ijskasten, kleding, welfare, en allerlei luxe, dan betekent dat niet dat
hij daardoor een beter soldaat is. De Rus neemt genoeg met weinig of geen
luxe, waaronder zijn moreel niet lijdt, omdat hij in zijn land een hard systeem
gewend is. In feite komt het er dus op neer, dat inderdaad de Amerikaanse
uitgaven hoger zijn dan in Rusland, zonder dat grotere gevechtswaarde wordt
verkregen. In Amerika wordt dus een groter deel van het nationaal inkomen
voor „luxe van de soldaat” uitgegeven en dat betekent dus eveneens dat een
veel hoger bedrag van het nationaal inkomen voor de defensie wordt uit-
gegeven dan in Rusland, echter zonder dat dit ook vergroting van de gevechts-
kracht betekent. Daarom heb ik dan ook gewezen op het gevaar de defensie-
inspanning in de diverse landen te vergelijken op basis van het nationaal in-
komen of de hoogte van het defensiebudget.

De Overste Doorenbos wil door verbetering van handelsbetrekkingen het
aanbod van consumptiegoederen in het Sovjet-blok vergroten en Rusland zo
dwingen tot welvaartsverbetering. Men mag echter niet vergeten dat er in
Rusland geen sprake is van een vrij spel van krachten, nl. van vraag en aan-
bod. Het is de Russische regering die beslist hoeveel en wat er zal worden
ingevoerd. De regering bepaalt dus hoeveel en wat voor consumptieve doel-
einden d.w.z. voor welvaartsverbetering beschikbaar zal komen. Er is dus geen
kans voor vrije invoer van het Westen uit en het invoerquotum wordt door
het Kremlin bepaald. In hoeverre de groeiende ontwikkeling welke de mens
meer logisch doet denken en aandrang tot opvoering van de welvaart tot ge-
volg kan hebben, de politiek van het Kremlin zal beïnvloeden, is moeilijk
te peilen.

Hoe verder de integratie voortschrijdt, des te meer zal men zich bewust
worden van de noodzaak om kunstmatig in het leven gehouden nationale
produktie-centra op te heffen ten faveure van geïntegreerde produktieschema's.
Hoe sterker de druk van het Sovjet-gevaar wordt, daarbij in het Westen niet
bereid zijnde tot welvaartsvermindering, zal men ter wille van de vrijheid ge-
dwongen zijn om goedkoper voor de militaire afnemer te produceren. Hoe
groter de serie, hoe goedkoper de stukprijs. Men zal dus het nationale senti-
ment terzijde moeten stellen, doch daar staat tegenover dat men de militaire
orders weer zo moet verdelen, dat elk land het economisch evenwicht kan
bewaren. De een zal goedkoper uniformen kunnen maken voor *alle* bond-
genoten en de ander goedkopere tanks.

Niet het beperkte persoonlijke belang van de visser van Spakenburg moet

prevaleren boven het nationale belang van de Zuiderzeedemping en alleen een andere bestaansmogelijkheid moet worden geopend voor de schijnbaar gedupeerde. Zo ook internationaal, het algemeen NAVO-belang moet prevaleren en het gedupeerde land met zijn te hoge kostprijs, moet een economische compensatie in de vorm van een produktie op een ander terrein, waarop goedkoper dan elders kan worden gewerkt, krijgen. Ten aanzien van de tweede vraag van Kolonel Van Dapperen moge ik opmerken, dat ik een verwijdering verwacht tussen de Sovjet-Unie en communistisch China op grond van een mogelijkheid tot gewelddadige emigratie van de zijde van China als gevolg van de overbevolking. Ik verwacht eerder een vermindering dan een vergroting van de Russische hulp aan communistisch China. De satellietlanden werden sterk door de Sovjet-Unie uitgebuit, omdat Moskou de prijzen vaststelt en niet de kostprijs bepalend is t.a.v. de export van de satellietlanden. Er komt daarin enige verbetering voor de satellietlanden. Van geïntegreerde produktie in het Sovjet-blok is nog niet veel te zien, behalve dan in die zin, dat Moskou beslist wat het uit de satellietlanden wenst te betrekken. Verbetering is echter wel te verwachten.

De Voorzitter:

Mijne heren, de voordracht van hedenavond heeft ons opnieuw duidelijk doen zien, dat grote gevaren op economisch gebied het Westen bedreigen, nu de Sovjet-Unie met handhaving en zelfs versterking van zijn militair apparaat, het accent van zijn offensief naar het economisch terrein heeft verplaatst.

Naar mijn opvatting bestaat niet zozeer het gevaar, dat we het kunnen van de Sovjet-Unie onderschatten, maar veeleer overschatten door te menen dat de Russen het Westen op verschillende terreinen reeds is voorbijgestreefd. Een land met een achterstand op dit gebied kan gemakkelijker een spectaculaire verhoging der produktie bereiken, dan een land, dat reeds een zeer hoog niveau van produktie heeft bereikt. Hoe hoger het niveau, hoe moeilijker daaraan nog een verhoging toe te voegen.

Evenwel is voor het Westen een bundeling der krachten noodzakelijk. Niet alleen op militair, maar ook op economisch gebied. De moeilijkheden om tot die bundeling te kunnen geraken, liggen voornamelijk in het vlak van nationale trots en prestige, waarop de nationale industrieën een sterke invloed uitoefenen. Een nauwe economische samenwerking, uitmondend in integratie, is echter dringend noodzakelijk.

Het zwakke punt voor het Westen zal ook daarbij blijven de noodzaak tot het betrekken van zeer belangrijke grondstoffen uit de minder ontwikkelde gebieden. Door onbaatzuchtige hulpverlening aan die gebieden moet worden getracht die voorziening in grondstoffen veilig te stellen, waarbij wel moet worden bedacht, dat aan die hulpverlening geen enkele politieke beïnvloeding mag uitgaan.

Ik hoop van harte, dat de voordracht van hedenavond mede mag bijdragen tot het bevorderen van het inzicht welke gevaren dreigen en het versnellen der noodzakelijke nauwe samenwerking.

Met dank aan de inleider voor het ons gebodene, aan de vragenstellers voor hun bijdrage en aan het bestuur van de Marinclub voor de genoten gastvrijheid, sluit ik deze bijeenkomst.

BIJEENKOMST TE SCHAARSBERGEN

Voorzitter: Generaal-Majoor A. L. van den Berge

De Voorzitter:

Mijne heren, bij ontstentenis van Generaal Couzy, die verhinderd is vanavond hier aanwezig te zijn, heet ik u welkom op deze vergadering.

Daar er geen huishoudelijke zaken ter behandeling zijn, geef ik het woord aan de inleider van deze avond.

(Volgt voordracht van Kolonel Broekmeyer)

De Voorzitter:

Ik geef het woord aan Vaandrig De Witt Wijnen, die zich opgegeven heeft voor het debat.

Vaandrig Mr. De Witt Wijnen:

Mijnheer de voorzitter, de inleider heeft in zijn betoog gesteld, dat het Westen een positieve rol diende te spelen in de minderontwikkelde gebieden. Mijn vraag is, hoe de inleider denkt, dat het Westen deze rol kan gaan vervullen. Deze vraag heeft een principiële en een technische kant.

Wat de principiële kant betreft, moge het volgende ter aanvulling worden opgemerkt.

Er zijn, naar aanleiding van het betoog van de Kolonel Broekmeyer, twee mogelijkheden te onderscheiden hoe men de eerderevermelde rol van het Westen kan zien:

1. Als noodzakelijkerwijs voortvloeiend uit conceptie en uitvoering van een zelfstandige, Westelijke, strategisch-economische politiek. Essentieel onderdeel van een dergelijke politiek zal immers moeten zijn het exploiteren van de hulpbronnen in de minderontwikkelde gebieden. Om dit punt zou dus mogelijk, of wellicht zelfs onvermijdelijk, een door het Westen in meer algemene zin gespeelde rol van enige betekenis in het betrokken gebied kunnen uitkristalliseren.

De vraag wordt dan of het beeld van de Westerse rol op die wijze wel positief te noemen is, met name ook of de resultaten van een dergelijk „accessoir” positieve rol wel zo positief zullen zijn.

2. Als zelfstandige politiek naast een in conceptie even zelfstandige economische strategie, zoals deze door de inleider werd beschreven. Deze economische strategie zou immers, krachtens de gegeven definitie, de handhaving van het (eigen) zelfbeschikkingsrecht als grondslag en doel hebben; de politiek ten aanzien van de minderontwikkelde gebieden zou gebaseerd kunnen worden op overwegingen die in principe los daarvan staan, die in elk geval een beïnvloeding van het machtsevenwicht Oost—West in een voor het Westen gunstige zin slechts als welkom resultaat zouden willen zien, niet als uitgangspunt of criterium.

De technische kant van de vraag moge, los van het bovenstaande, als volgt nader worden gepreciseerd.

Hoe zal het Westen zijn rol ten aanzien van de minderontwikkelde gebieden in concreto kunnen vervullen? Zonder twijfel onder meer door middel van economische hulp. Kan men nu zeggen dat een dergelijke economische hulpverlening behoort tot de, door de inleider beschreven, noodzakelijke strategisch-economische politiek van het Westen, met name wanneer een dergelijke hulp niet onmiddellijk ten goede zou komen aan de, wél onder de definitie vallende, exploitatie van voor het Westen aantrekkelijke grondstoffenbronnen?

Zo ja, dient dan niet de definitie van dat begrip „strategisch-economische politiek” te worden herzien, waar deze, als ik mij goed herinner, het handhaven van het (eigen) zelfbeschikkingsrecht als criterium had?

Kolonel Broekmeyer:

Mijnheer de voorzitter, ik zou zeker niet willen terugkeren tot een vorm van kolonialisme en ik zou de Vaandrig De Witt Wijnen er dan ook op willen wijzen, dat ik zeker niet de klok zou willen terugzetten. De Europese koloniale landen bezitten alle kennis, ervaring en hebben de wetenschappelijke instituten, welke van de grootste waarde kunnen zijn voor de minder-ontwikkelde gebieden. In de Commonwealth als in de Communauté zien wij hoe toch een constructieve samenwerking mogelijk blijft tussen het vroegere moederland en de nieuwe zelfstandige staat. Men zal echter zeer subtiel te werk moeten gaan om een goede verhouding te bestendigen of te herstellen. Inschakeling van het particulier initiatief lijkt mij gewenst, doch voorwaarde is dan het bezit van rechtszekerheid t.a.v. het particulier geïnvesteerde kapitaal. Een Europees ontwikkelingsfonds en instituut voor technische hulp kan medewerken om aan de Westerse hulp het karakter van een gemoderniseerd nationaal kolonialisme te ontnemen.

Deze vorm van hulp past dus in het kader van de strategisch-economische maatregelen, welke door mij worden aanbevolen. Alle hulp aan de achtergebleven gebieden betekent verbetering van de politieke verhoudingen, leidende tot grotere zekerheid dat men zijn grondstoffen uit die gebieden zal kunnen blijven betrekken. Noodzakelijk is echter voor de achtergebleven landen dat de grondstoffen tegen een vaste prijs worden afgenomen, onafhankelijk van de prijs op de wereldmarkt, omdat deze landen alleen dan een regelmatige economische ontwikkeling kunnen plannen.

Elke vorm van economische hulp aan achtergebleven gebieden zal moeten worden gezien als passend in de strategische economie, omdat het niet alleen gaat om de grondstoffen alleen, doch ook om de opbouw van nieuwe afzetgebieden en bovenal om het voorkomen van het geraffineerd binnensmokkelen van achtergebleven gebieden in het communistische kamp.

De Voorzitter:

Mijne heren, wij zijn thans aan het slot van deze bijeenkomst gekomen. De geachte inleider heeft wel zeer duidelijk en met nadruk gewezen op de grote betekenis, welke aan het wetenschappelijk, technisch en economisch potentieel in de Oost-West-machtsverhoudingen moet worden toegekend. Ik wil hierop dan ook niet nader ingaan.

Wel wilde ik naar aanleiding van Stelling 2 van de inleider nog het volgende opmerken. Indien het zo is, dat de nucleaire wapens door hun grote

uitwerking een te groot risico vormen om als verlengstuk van de politiek te worden ingezet, dan betekent dit m.a.w. dat zij door hun preventieve werking een belangrijk middel zijn om een grote oorlog te voorkomen. Dit wil niet zeggen dat hiermede de vrede is gewonnen, immers de koude oorlog gaat voort, doch nu met inzet van onder meer psychologische en economische middelen. Het Oosten zal zich hierbij vooral richten tegen die gebieden waar deze middelen succes zouden kunnen hebben, met name tegen de zgn. ontwikkelingsgebieden. De taak van het Westen is hieraan, liefst gecoördineerd en op actieve wijze — men kan zeggen op offensieve wijze — het hoofd te bieden. Ik kom nu vanzelf op Afrika waarvan het grote belang voor West-Europa door de inleider is genoemd. De woorden welke hij in dit verband aan het adres van onze NAVO-bondgenoten, aan gene zijde van de Atlantische Oceaan, heeft gericht, wil ik gaarne voor zijn rekening laten. Ik persoonlijk zou een dergelijk oordeel gaarne willen opschorten, ten einde de nieuwe regering van de U.S.A. de gelegenheid te geven te tonen, welke hun houding in deze zal zijn. Wel zal ik er thans reeds aan willen herinneren — en dan wil ik gaarne de terminologie van de inleider overnemen — dat de kurken waarop West-Europa in het verleden is gaan drijven en drijvende is gehouden, ook van gene zijde van de Oceaan zijn gekomen. Ik denk hierbij onder meer aan de Marshall-hulp en aan de militaire hulp. Zonder deze hulp zou West-Europa niet de positie innemen, welke het thans inneemt. Ik meen derhalve dat naast mogelijke kritiek en verwijt ook erkentelijkheid op haar plaats is.

Mijne heren, ik wil het hierbij laten. Gaarne dank ik de inleider voor zijn levendige voordracht, de debater voor zijn bijdrage en u allen voor uw aanwezigheid.

Ten slotte moge ik mijn bijzondere dank uiten aan de wnd. kazernecommandant, de Luitenant-Kolonel Schotman, voor de wel zeer grote gastvrijheid welke de Vereniging hier hedenavond mocht ondervinden.

Mijne heren, ik sluit deze bijeenkomst.

STELLINGEN

1. De strategisch-economische positie van een land of bondgenootschap speelt een grote rol in de machtsverhoudingen in de wereld.
2. Door de invoering van de kernwapens zijn de risico's voor een agressor groter geworden, hetgeen dwingt tot het verzwakken en ondermijnen van de tegenstander in het psychologische, politieke en bovenal economische vlak ter bereiking van het gestelde doel.
3. Wanneer het democratische Westen zijn huidige peil van welvaart wil handhaven en toch de race met de Sovjet-Unie om de economische hege- monie wil winnen, dan is het alleen mogelijk door een vergaande econo- mische integratie en verhoging van de arbeidsproduktiviteit.
4. Bevordering van het middelbaar en hoger onderwijs en intensivering van de research, zowel nationaal als internationaal, zal de basis moeten vormen voor een militair en economisch overwicht van het Westen t.o.v. het Oosten.
5. De economische afhankelijkheid van de beschikking over grondstoffen voor de Westerse welvaart, dwingt tot het spelen van een positieve rol in politieke en economische zin bij de zelfstandigwording van de achter- gebieden.

KON. MIL. ACADEMIE
BIBLIOTHEEK
Kasteelplein 10
BREDA

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUELIJKE AARD

NIEUWE LEDEN

NEDERLAND

Driebergen: L. C. van Zutphen, Kap. Mil. Adm.

Ede (Gld.): K. de Vries, 2e Lt. Verbindingsdienst.

Leeuwarden: F. Landmeter, Hoofd Bescherming Bevolking.

Overveen: Dr. G. C. Dibbetz, Hoogleraar tit. Kon. Instituut voor de Marine.

Waddinxveen: W. H. Verbeek, Majoor A.A.T.

In de bijeenkomst op 19 okt. j.l. is de contributie voor 1961/62 met algemene stemmen vastgesteld op 15 gulden. Voor 1960/61 blijft de contributie f 10,—. Zeer veel leden betaalden echter reeds voor 60/61 f 15,—. Moge hun voorbeeld veel navolging vinden!

De leden die de contributie 1960—1961 nog niet voldaan hebben, worden dringend verzocht zulks alsnog spoedig te doen op de postrekening 78828 van de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

Het Wetenschappelijk Jaarbericht 1960 en afl. 1 t/m 4 1960—1961 zijn aan de leden verzonden.

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap is thans als volgt samengesteld:

J. H. Couzy, Lt.-Generaal der Artillerie o.n.a., Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Voorzitter; *A. L. van den Berge*, Generaal-Majoor Inf., Ondervoorzitter; *G. Gouman*, Kolonel G.S., directeur H.K.S., Redacteur Orgaan en W.J.; *E. R. d'Engelbronner*, Generaal-Majoor G.S.; *A. C. Lamers*, Majoor der Mariniers; *Mr. F. R. Mijnlieff*, Directeur-Generaal voor Openbare Orde en Veiligheid; *J. G. Stegeman*, Commandeur; *W. den Toom*, Generaal-Majoor K.Lu.; *J. P. Boots*, Res.-Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, Van Alkemadelaan 215 te 's-Gravenhage, telefoon 774621.

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
van Alkemadelaan 215, 's-Gravenhage
en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven